

Hrvatski kao ini jezik u integraciji stranaca u Republici Hrvatskoj

Pilski, Darija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:344037>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

DARIJA PILSKI

**HRVATSKI JEZIK KAO INI JEZIK U
INTEGRACIJI STRANACA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

DARIJA PILSKI

**HRVATSKI JEZIK KAO INI JEZIK U
INTEGRACIJI STRANACA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Mario Grčević

Zagreb, 2021.

Zahvala

Zahvaljujem mentoru prof. dr. sc. Mariju Grčeviću na strpljenju, susretljivosti, slobodi, asertivnosti, savjetima i podršci u proteklih godinu dana.

Hvala svima *mojima* – Ani, Andrijani, Bad Twinu, Nu, Puzzli i Radički. Znate i same da ste mi prva adresa u bilo koje doba dana i noći – bilo uživo, bilo virtualno. I da je redoslijed na papiru abecedni. Puno nas toga još čeka. Ovo je tek zagrijavanje.

Sažetak

U Republici Hrvatskoj zabilježen je povećan priljev stranaca nakon izbjegličke krize 2015. godine pa su migracije postale dio i naše svakodnevice. U integracijskoj politici stranaca Hrvatska se najkasnije u to doba kroz prihvaćanje novih pravnih propisa prilagodila europskomu sustavu. U njem učenje domicilnoga jezika predstavlja neizostavan i ključan dio integracijskoga procesa stranaca. Toga su svjesni ne samo stranci koji se doseljavaju, nego i vladine i nevladine organizacije koje se bave integracijom stranaca. Osim temeljnih zakona u Hrvatskoj je objavljeno nekoliko pravilnika i programa kojima se regulira učenje i poučavanje hrvatskoga jezika kako bi se strancima omogućio kvalitetan integracijski proces, prije svega tražiteljima međunarodne zaštite i azilantima koji se ubrajaju u ranjivu skupinu stranaca. Cilj je ovoga diplomskoga rada prikazati pravnu regulaciju vezanu uz hrvatski kao ini jezik u integraciji stranaca i opisati kako se ona provodi u praksi.

Ključne riječi: hrvatski jezik kao ini jezik, integracija, stranci, međunarodna zaštita, zakoni, pravilnici, programi

Abstract

Considering migration as an everyday event and the fact that there is an increase of foreigners in Croatia after the 2015 Refugee Crisis, the Croatian system has adapted to European integration policies. In those policies, learning a language is an indispensable and fundamental part of the integration process. Foreigners but also government and non-government organizations are aware of that fact. As of now, there are a few rulebooks and programs published, in addition to fundamental laws, which are regulating the process of learning and teaching the Croatian language to enable a quality integration process for foreigners. In particular to vulnerable groups of foreigners, seekers of international protection, and asylum seekers. The goal of this paper is to show the practical implementation of legal acts related to the Croatian language as a second or foreign language in the integration process of foreigners, seekers of international protection, and asylum seekers.

Keywords: Croatian language as a second or foreign language, integration, foreigners, international protection, law, rulebook, program

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Osnovni pojmovi	2
2.1 <i>Ini jezik</i>	2
2.2 <i>Materinski jezik</i>	2
2.3 <i>Nasljedni jezik</i>	2
2.4 <i>Prvi jezik</i>	3
2.5 <i>Drugi jezik</i>	3
2.6 <i>Drugotni jezik</i>	4
2.7 <i>Strani jezik</i>	4
2.8 <i>Ovladavanje inim jezikom</i>	5
2.9 <i>Govornik, korisnik i učenik</i>	5
2.10 <i>Dvojezičnost i višejezičnost</i>	5
2.11 <i>Integracija</i>	6
2.12 <i>Migranti i izbjeglice</i>	7
2.13 <i>Tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci</i>	8
3. Jezične politike Europske unije	9
3.1 <i>Europska unija i opća jezična politika Europske unije</i>	9
3.2 <i>ZEROJ i Europska jezična mapa</i>	10
3.2.1 <i>Zajednički europski referentni okvir za jezike</i>	10
3.2.2 <i>Europska jezična mapa</i>	13
4. Hrvatski zakonski okviri	14
4.1 <i>Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti</i>	14
4.2 <i>Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi</i>	15
4.3 <i>Zakon o strancima</i>	16
4.4 <i>Zakon o hrvatskom državljanstvu</i>	17

4.5	<i>Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske</i>	17
4.6	<i>Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante</i>	18
4.7	<i>Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik</i>	19
4.8	<i>Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih</i>	20
4.9	<i>Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika</i>	21
4.10	<i>Odluka o Programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo</i>	22
4.11	<i>Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva</i>	23
5.	Integracija i jezik	24
5.1	<i>Osnovni modeli integracije</i>	24
5.2	<i>Integracijska politika Republike Hrvatske</i>	25
5.3	<i>Integracija i hrvatski jezik u praksi</i>	27
5.3.1	<i>Hrvatski jezik kao ini jezik na Sveučilištima u Republici Hrvatskoj</i>	35
6.	Zaključak	38
7.	Popis literature	40

1. Uvod

Hrvatski jezik službeni je jezik Republike Hrvatske, jedan od tri službena jezika Bosne i Hercegovine i jedan od dvadesetičetiri službena jezika Europske unije. U Republici Hrvatskoj poučava se od prvoga razreda osnovne škole do završetka srednjoškolskoga obrazovanja. Obvezni je predmet na državnoj maturi. Ovaj rad bavi se hrvatskim kao inim jezikom u kontekstu integracije stranih državljana u hrvatsko društvo s težištem na tražitelje međunarodne zaštite i azilante. Polazi se od činjenice da je jezik jedan od najvažnijih elemenata za uspješnu integraciju jer se stranac bez poznavanja jezika ne može u potpunosti integrirati u društvo. U prvom dijelu rada objašnjava se nazivlje iz područja hrvatskoga kao inoga jezika i opisuju se pravni statusi stranaca u Republici Hrvatskoj. U središnjem dijelu rada prikazuju se jezične politike Europske unije temeljene na višejezičnosti i multikulturalnosti i hrvatski zakonski okviri (zakoni, programi i pravilnici) koji su trenutno na snazi i kojima se propisuje i regulira učenje hrvatskoga kao inoga jezika u Republici Hrvatskoj. Azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom prema *Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* imaju pravo na besplatan tečaj hrvatskoga jezika te se u radu navode i kronološki prikazuju svi dosadašnji pravni akti koji se odnose na jezik i obrazovanje djece i odraslih tražitelja međunarodne zaštite, azilanata i stranaca. U posljednjem poglavlju prikazuje se integracijska politika Republike Hrvatske u kontekstu jezičnih i obrazovnih ciljeva uz izvore kojima se dokazuje stanje u praksi vezano uz pristup obrazovanju te propisane jezične tečajeve. Polazna hipoteza jest da se, s obzirom na to da su prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite zakonski zagantirana i regulirana brojnim pravilnicima po uzoru na europske zakonske regulative, tečajevi hrvatskoga jezika organiziraju i provode u skladu s objavljenim pravnim propisima.

2. Osnovni pojmovi

2.1 *Ini jezik*

U hrvatskom jezikoslovlju pojam *ini jezik* definira se kao „svaki jezik koji se razlikuje od pojedinčeva izvornoga jezika“ te je ujedno i nadređenica drugomu i stranomu jeziku jer određuje jezik koji govorniku nije prvi jezik¹ (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 333).

2.2 *Materinski jezik*

Materinski jezik je jezik koji pojedinac od ranoga djetinjstva usvaja preko majke ili preko osobe s kojom kao dijete provodi najviše vremena. To je prvi jezik koji čovjek usvaja od rođenja. Prema istraživanjima na području prijerodnoga razdoblja dokazano je da na djetetovo jezično sporazumijevanje utječe razgovor majke s djetetom koji ne uključuje samo govor nego i komunikaciju putem osjećaja, riječi, misli ili konteksta (Babić 1993 i Kovačević 1993, prema Jelaska 2005). I oni su važni za djetetov jezični razvoj. Usvajanjem materinskoga jezika u pojedinca stvara se prvi koncept usvajanja jezika. Materinski jezik utemeljen je na „osjećajno zasnovanom usvajanju jezika“ te je njegova posebnost u tom što dijete u svojim kasnijim razvojnim fazama ili u odraslom životu više niti jedan jezik ne će usvajati na način kao što usvaja materinski jezik (Jelaska 2005: 24–25). Pojam *materinski jezik* (engl. *mother tongue*) treba razlikovati od pojma *rodni jezik* koji se odnosi na jezik zajednice u kojoj je dijete rođeno i jezik kojim dijete progovara od rođenja. U engleskom jeziku srodni naziv je *native language* (hrv. *urođeni jezik* ili *izvorni jezik*) (Jelaska 2005: 25).

2.3 *Nasljedni jezik*

Nasljedni jezik je jezik koji dijete usvaja u užoj zajednici te mu je u ranom djetinjstvu bio ili materinski ili jedan od materinskih jezika (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 333). U engleskom jeziku naziv za *nasljedni jezik* jest *heritage language*, u hrvatski se najčešće prevodi kao *jezik podrijetla*, *jezik predaka* ili *predački jezik*, a može se nazvati i *jezikom otaca*, *djedovskim* ili *pradjedovskim* jezikom (Jelaska 2005: 27). Nasljedni se jezik prenosi generacijski te svaki idući naraštaj nasljednim jezikom ovladava slabije u odnosu na prethodni. Nerijetko se događa da novi naraštaji nasljedni jezik koriste samo na govornoj razini bez vještina čitanja i pisanja (Medved Krajinović 2010: 3).

¹<https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=2319&naslov=ini-hrvatski-jezik-i-identitet-od-stranoga-do-nasljednoga-govornika>, pristupljeno: 16. 6. 2021.

2.4 Prvi jezik

Pod *prvim jezikom* (J1)² u literaturi se uglavnom razumijeva materinski jezik pa je riječ o bliskoznačnicama i istoznačnicama. Naziv *prvi jezik* ujedno je i višeznačan jer se može odnositi ne samo na materinski jezik (koji je po redosljedu usvojen prvi), nego i na jezik kojim govornik govori u svakodnevnom životu i kojim se koristi na najvišoj komunikacijskoj i jezičnoj razini. U monografiji *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje - Jena* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (u daljnjem tekstu: *Jena*) prvi jezik definiran je kao „jezik kojemu je pojedinac izložen od rođenja“ (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 333). Radi lakšega shvaćanja i otklanjanja nedoumice vezano uz naziv *prvi jezik*, u hrvatskom jeziku rabi se i naziv *prvotni jezik*. Prema Zrinki Jelaski, *prvotni jezik* je jezik koji je govornik kronološki usvojio prvi te je time istoznačnica materinskomu, a *prvi jezik* je govornikov glavni jezik, odnosno jezik kojim se govornik aktivno služi (Jelaska 2005: 26). Primjerice, djetetu rođenomu u Republici Hrvatskoj kojemu su roditelji Slovenci i putem kojih je ono usvojilo slovenski jezik, prvotni jezik je slovenski, a prvi jezik je hrvatski.

Medved Krajinović ističe da se uz naziv *prvi jezik* često upotrebljavaju kao istoznačnice *materinski*, *rodni* i *primarni jezik*. U svojoj knjizi Krajinović se opredjeljuje za naziv *prvi jezik* koji definira kao jezik „koji je pojedinac prvi usvojio“, a *primarni jezik* tumači kao jezik „koji je pojedincu glavno i najlakše sredstvo komunikacije, što ne mora nužno biti prvi usvojeni jezik“ (Medved Krajinović 2010: 3). Ista definicija za *primarni jezik* nalazi se i u *Jeni* (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 333).

2.5 Drugi jezik

Pojam *drugi jezik* (J2)³ odnosi se na jezik kojim govornik ovladava preko obitelji, rodbine ili zemlje u kojoj stanuje i u kojoj se tim jezikom govori, a govornikov glavni jezik je njegov materinski jezik. Drugi se jezik usvaja nakon što govornik ovlada materinskim jezikom ili istodobno s materinskim jezikom pod uvjetom da je usvojio osnove materinskoga jezika (Jelaska 2005: 27). Drugi jezik usvaja se spontano jer je ili službeni ili prvi jezik sredine u kojoj se govornik nalazi (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 333). Primjerice, državljaninu Maroka materinski je jezik arapski (koji je ujedno i službeni jezik Maroka), a drugi jezik je francuski jer je u Maroku kao bivšoj francuskoj koloniji francuski jezik jedan od razgovornih jezika. Važno je istaknuti da se u širem smislu *drugi jezik* definira kao „bilo koji jezik drugačiji od prvoga naučenoga jezika“ (Lightbrown i Spada 1999, prema Jelaska 2005), a u užem smislu

² Kratica u hrvatskome jeziku za prvi jezik osmišljena prema kratlici u engleskome jeziku za prvi jezik (L1).

³ Kratica u hrvatskome jeziku za drugi jezik osmišljena prema kratlici u engleskome jeziku za drugi jezik (L2).

kao „jezik koji se u društvu rabi u određenim situacijama“ (Jelaska 2005: 28). Prema Jelaski, „usvajanje drugoga jezika obično se uspoređuje s materinskim“ te Jelaska ističe kako se sve češće uz naziv *drugi jezik* pojavljuje naziv *prvi jezik* umjesto naziva *materinski jezik* (Jelaska 2005: 28). Prema tomu je državljaninu Maroka koji je uz materinski arapski usvajao razgovorni francuski i obrazovni engleski jezik, francuski prvi jezik, a engleski drugi jezik.

2.6 Drugotni jezik

Prema Zrinki Jelaski, kada je riječ o djetetovu jezičnom razvoju i slučaju u kojem dijete govori dvama jezicima, za jezik koji je redosljedom usvojen kao drugi, preporučuje se naziv *drugotni jezik*. U slučaju dvojezičnoga djeteta koje je tijekom jezičnoga razvoja podjednako usvajalo oba jezika, drugi jezik je jezik koji dijete nije usvojilo jednako dobro kao prvi. Ako se radi o odraslom govorniku, također vrijedi da je njegov drugi jezik onaj kojim nije ovladao jednako uspješno u odnosu na prvi jezik (Jelaska 2005: 28). Medved Krajinović napominje da stručnjaci iz područja ovladavanja inim jezikom na stranici *International Commission on Second Language Acquisition* uz naziv *drugi jezik* (J2) navode i *strani jezik* (SJ) i *treći jezik* (J3) (Medved Krajinović 2010: 3). Primjeri govornika hrvatskoga kao drugoga jezika jesu hrvatski iseljenici kojima je službeni jezik zemlje u koju su se iselili nadvladao materinski, dugogodišnji useljenici te govornici manjinskih jezika u Republici Hrvatskoj (Jelaska 2005: 3).

2.7 Strani jezik

Strani se jezik uči u obrazovnim ustanovama ili na tečajevima u zemlji u kojoj se njime ne govori. S obzirom na to da ga govornik uči u institucionaliziranom okruženju koje može biti jedno od rijetkih mjesta u kojemu ga može govoriti, strani se jezik u početku uči, a s vremenom usvaja. U jezikoslovlju se usvojeni jezici imenuju kao *prvi*, *drugi* ili *treći jezik*, a naučeni jezici pripadaju kategoriji *stranih jezika* (Jelaska 2005: 29). Prema tomu je hrvatskomu državljaninu kojemu je materinski i prvi jezik hrvatski i koji je tijekom svojega obrazovanja aktivno usvojio engleski jezik te odnedavno pohađa tečaj portugalskoga jezika, engleski jezik drugi jezik, a portugalski jezik strani jezik. Stranci, nedavni useljenici i potomci Hrvata koji primarno ne govore hrvatskim jezikom, ali ga uče, primjeri su govornika hrvatskoga kao stranoga jezika (Jelaska 2005: 3).

Kada je riječ o glavnim razvojnim fazama usvajanja hrvatskoga kao drugoga i hrvatskoga kao stranoga jezika, razlike ne postoje. Nužno je u procesu učenja ili usvajanja odvojiti učenike koji hrvatski uče kao drugi jezik i učenike koji hrvatski uče kao strani jezik ponajviše zbog njihove osobne motivacije te individualnoga doticaja s hrvatskim jezikom i kulturom. Učenici koji

hrvatski uče kao drugi jezik lakše ovladavaju govorom zbog prethodnoga poznavanja riječi na hrvatskom jeziku, dok učenici koji hrvatski uče kao strani jezik, bolje rezultate postižu u metajezničnom znanju te lakše i istovremeno usvajaju govorni i pisani hrvatski jezik (Jelaska 2005: 3–4).

2.8 Ovladavanje inim jezikom

U hrvatskom jezikoslovlju nadređeni pojam *usvajanju* i *učenju* jest *ovladavanje* jezikom. Kada je riječ o učenju jezika, pretpostavlja se da je ono formalno, a kada je riječ o usvajanju jezika, govori se o neformalnom (spontanom) usvajanju (Medved Krajinović 2010: 5).

2.9 Govornik, korisnik i učenik

Shvaćanje termina *govornik* u inom jeziku razlikuje se od uobičajene definicije pojma *govornik* koja se može pronaći u hrvatskim rječnicima. Na mrežnoj stranici *Hrvatskoga jezičnoga portala* ponuđene su četiri definicije pojma *govornik* od kojih se četvrta odnosi na razinu ovladavanja jezikom i označava osobu koja nekim jezikom aktivno vlada.⁴ Za istraživače i nastavnike inoga jezika govornik je „osoba koja prima i proizvodi neki jezik bez obzira na to u kakvu odnosu bila prema tome jeziku“ (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 334). U literaturi se uz naziv *govornik* često spominju i nazivi *korisnik* i *učenik*. *Zajednički europski referentni okvir za jezike* pojedinca koji uči neki jezik naziva *korisnikom*, a termin *učenik* najčešće se odnosi na dijete ili mladu odraslu osobu koja jezik uči samoinicijativno ili unutar neke obrazovne ustanove (Medved Krajinović 2010: 7), (Matijević, Gulešić Machata i Udier 2020: 334).

2.10 Dvojezičnost i višejezičnost

Za pojam *dvojezičnost* postoje razne definicije – od onih u užem smislu prema kojima je dvojezični govornik osoba koja drugim jezikom ovladava jednako kao i materinskim (Bloomfield 1933, prema Jelaska 2005), do onih u širem smislu prema kojima je dvojezična osoba ona koja drugi jezik poznaje na nekoj od referentnih razina (Romaine 1995, prema Jelaska 2005). Prema Jelaski, u hrvatskom jezikoslovlju dvojezičnim govornikom smatra se osoba koja govori dva usvojena jezika. Dvojezičnost je područje koje pripada općoj i kognitivnoj lingvistici. Individualna dvojezičnost (pojedinceva dvojezičnost) predmet je istraživanja psiholingvisti, neurolingvisti i razvojnih psihologa. Neke se društvene znanosti poput sociologije, sociolingvistike, politike i obrazovne politike bave društvenom dvojezičnošću (Jelaska 2005: 38–39). Dakle, dvojezičnost je pojava koja se može promatrati i znanstveno proučavati sa stajališta mnogih jezikoslovnih i društvenih disciplina.

⁴ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFZuXxM%253D, pristupljeno: 16. 6. 2021.

Osoba koja govori više od dva jezika naziva se *višejezičnom osobom*. *Višejezičnost* (plurilingvalnost) kao termin sve češće potiskuje termine *dvojezičnost* (bilingvalnost) i *mnogojezičnost* (multilingvalnost) radi stavljanja naglaska na poznavanje više od dva jezika koja su u 21. stoljeću uglavnom materinski i engleski jezik (Jelaska 2005: 47–48).

2.11 Integracija

Prema *Hrvatskomu jezičnomu portalu* pojam *integracija* (lat. *integratio*) kao sociološki pojam definira se kao „obostrana prilagodba pojedinca ili etničke zajednice s drugačijim sociološkim okolnostima“.⁵ Krovna definicija integracije jest ona Europskoga vijeća za izbjeglice i prognanike koja integraciju prikazuje kao dinamičan i dvosmjernan, dugotrajan i multidimenzionalan proces promjene (Bužinkić i Kranjec 2012: 8). Ona ne ovisi samo o pojedincu i njegovoj želji za uključivanjem u društvo nego i o društvu u koje se pojedinac želi uključiti. Od ključne je važnosti istaknuti da se integracija ne smije povezivati s gubitkom kulturnoga identiteta, nego baš naprotiv – kako bi integracija bila uspješna, pojedinac mora zadržati svoj kulturni identitet. Nadalje, integracija završava u trenutku kada pojedinac postane aktivnim članom društva u koje se doselio (Bužinkić i Kranjec 2012: 8). Učenje jezika jedan je od najvažnijih elemenata integracije koji uvelike ubrzava i olakšava uklapanje u društvo. Milardović znanje jezika smatra „uvjetom integracije u društvo“ (Milardović 1990: 127). Ako pojedinac ne pokazuje interes za učenjem jezika te izbjegava upoznavanje i savladavanje temeljnih načela i propisa države u kojoj se nalazi, odnosno odbija prilagodbu, integracija se ne može realizirati. Isto tako, ako država ne provodi integracijsku politiku i pojedincu ne omogućava uklapanje u zajednicu, on se ne će moći uspješno integrirati. Institucija u Republici Hrvatskoj pod čijom se nadležnosti nalazi integracija stranaca i državljana trećih zemalja je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske⁶.

Akulturacija je proces prilagodbe u kojem pojedinac prihvaća kulturu i običaje zajednice u koju se doselio.⁷ On pritom postupno usvaja i jezik zajednice kako bi se brže i lakše prilagodio. Ako ta „nova“ kultura u potpunosti potisne pojedinčev jezični, vjerski ili kulturni identitet, događa se asimilacija.⁸ Asimilacija je jednosmjernan integracijski model koji ne poznaje kulturne različitosti, čime pojedinac postaje „potpuno kulturno apsorbiran u dominantno većinsko društvo“ (Bužinkić i Kranjec 2012: 6).

⁵ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fVpuWRE%253D, pristupljeno: 16. 6. 2021.

⁶ <https://ljudskaprava.gov.hr/integracija-stranaca-u-hrvatsko-drustvo/643>, pristupljeno: 16. 6. 2021.

⁷ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1249>, pristupljeno: 18. 6. 2021.

⁸ <http://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A25058/Integracija-i-asimilacija/>, pristupljeno: 18. 6. 2021.

Pojmovi integracije i asimilacije u hrvatskom su društvu postali popularni 2015. godine kada se Europa susrela s izbjegličkim valom kao posljedicom građanskih ratova (tzv. Arapskim proljećem) na području Bliskoga istoka i Sjeverne Afrike (Tadić, Dragović, Tadić 2016: 15). Republika Hrvatska je zbog svojega geopolitičkoga položaja postala zemlja koja se morala prilagoditi priljevu migranata te migracijske i integracijske politike provoditi u praksi.

Kako bi se u medijskom i javnom diskursu izbjeglo pogrješno korištenje i shvaćanje pojmova integracije i asimilacije, kada je riječ o zadržavanju kulturnoga identiteta i prihvaćanja zajedničkoga jezika i vrijednosti trebalo bi se koristiti terminom *adaptacija* (Bekić 2010: 260). Dakle, doseljavanjem u novu sredinu pojedinac se integrira, akulturira i adaptira prihvaćajući kulturne, vjerske, političke, društvene i druge specifičnosti društva, što nikako ne smije dovesti do asimilacije jer se njome zadire u identitet koji treba očuvati, a ne izgubiti.

2.12 *Migranti i izbjeglice*

Posljednji osnovni pojmovi važni za temu ovoga rada jesu pojmovi koji se tiču tipova stranaca u hrvatskom zakonodavstvu jer status koji stranac stječe dolaskom u Republiku Hrvatsku utječe na njegov proces integracije u hrvatsko društvo. Stoga je nužno objasniti razlike među pojmovima koji se nalaze u *Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* te *Zakonu o strancima* kao dvama glavnim zakonima za prava i obveze stranaca na prostoru Republike Hrvatske. U medijima često dolazi do pogrješne uporabe pojmova *migrant*, *imigrant* i *emigrant*. *Migrant* je u najširem smislu osoba koja se preselila iz jednoga mjesta u drugo, a Ujedinjeni narodi migrantom smatraju osobu koja „boravi u drugoj zemlji dulje od jedne godine“ (Lalić Novak i Kraljević 2014: 16). Ako se osoba hrvatskoga podrijetla, primjerice, seli u Švedsku, ona je *emigrant*, a ako se Šveđanin doseljava u Hrvatsku, on je *imigrant*.⁹ Uz termin *migrant* često se veže i termin *izbjeglica* koji je definiran *Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine*.¹⁰ *Izbjeglica* je osoba „koja se nalazi izvan zemlje svog državljanstva uslijed događaja nastalih prije 1. siječnja 1951., te se uslijed osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini, ili zbog političkog mišljenja, ne može, ili zbog tog straha, ne želi prihvatiti zaštitu dotične zemlje“¹¹. Sukladno tome, termin *izbjeglica*

⁹ <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/727-definiranje-pojmova-migranti-azilanti-prognanici-i-izbjeglice>, pristupljeno: 18. 6. 2021.

¹⁰ *Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine* ili *Ženevska konvencija* dokument je Ujedinjenih naroda koji je poslužio kao osnova za izgradnju azilantskih politika na razini Europske unije. (<https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/729-prava-migranata>, pristupljeno: 19. 6. 2021.)

¹¹ https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/konvencija_1951.pdf, pristupljeno: 19. 6. 2021.

treba se upotrebljavati u značenju osobe koja je svoju matičnu zemlju napustila radi osnovanoga egzistencijalnoga straha te se u nju ne želi vratiti.

Budući da svatko ima pravo napustiti matičnu zemlju i trajno ili privremeno migrirati u neku drugu državu, ono što čini razliku u statusu jest razlog migracije. Izbjeglica prema međunarodnomu pravu ima pravo tražiti međunarodnu i privremenu zaštitu čija je svrha izbjeglici omogućiti prihvat uz odgovarajuća i propisana prava i obveze. U Republici Hrvatskoj je od 1. siječnja 2020. na snazi *Zakon o statusu prognanika i izbjeglica* koji se odnosi na prognanike, izbjeglice i povratnike koji su se 90-ih godina tijekom Domovinskoga rata iselili iz Republike Hrvatske. Iz toga se može zaključiti da se termin *izbjeglica* u Hrvatskoj može upotrebljavati u smislu Ženevske konvencije za osobe koje su se doselile u Hrvatsku, ali i za Hrvate koji su se 90-ih iselili iz Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.¹²

2.13 *Tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci*

Prema članku 1. *Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* postoji status tražitelja azila (odnosno tražitelja međunarodne zaštite), azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom i stranca pod privremenom zaštitom. Ministarstvo unutarnjih poslova nadležno je za prijavljivanje i izdavanje zahtjeva za zaštitu. Člankom 4. navodi se da se međunarodna zaštita odnosi na azil i supsidijarnu zaštitu (NN 70/15, 127/17: 2021). Stranac koji podnese zahtjev za azil smatra se tražiteljem azila (Lalić Novak i Kraljević 2014: 16). Prema točki 6. članka 4. *Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* azilant je osoba koja je dobila azil i koja se smatra izbjeglicom prema *Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. godine* (NN 70/15, 127/17: 2021). Supsidijarna zaštita priznaje se strancu koji ne ispunjava uvjete za odobrenje azila, a privremena zaštita je zaštita hitnoga i privremenoga karaktera koja se odobrava u slučaju „masovnog priljeva ili predstojećeg masovnog priljeva raseljenih osoba iz trećih zemalja koje se ne mogu vratiti u zemlju svog podrijetla“ (NN 70/15, 127/17: 2021).

Zakon o strancima odnosi se na strance koji nisu izbjeglice i ne traže međunarodnu ili privremenu zaštitu. Njime su, kako je navedeno u članku 3., regulirana prava i obveze osoba bez državljanstva, državljanina država članica Europskoga gospodarskoga prostora, državljanina treće zemlje¹³ i stranaca koji su *Zakonom* definirani kao osobe bez hrvatskoga državljanstva (NN 133/20: 2021).

¹² <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/727-definiranje-pojmova-migranti-azilanti-prognanici-i-izbjeglice>, pristupljeno: 19. 6. 2021.

¹³ Prema članku 3., stavku 4., treća zemlja odnosi se na državu koja nije članica Europskoga gospodarskoga prostora ili Švicarske Konfederacije (<https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima>, pristupljeno: 20. 6. 2021.).

3. Jezične politike Europske unije

3.1 Europska unija i opća jezična politika Europske unije

Europska unija demokratska je zajednica europskih zemalja čije je geslo „Ujedinjeni u različitosti“.¹⁴ Sastoji se od 27 država članica: Austrije, Bugarske, Belgije, Cipra, Češke, Danske, Estonije, Finske, Francuske, Grčke, Hrvatske, Irske, Italije, Latvije, Litve, Luksemburga, Mađarske, Malte, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije, Španjolske i Švedske.¹⁵ Službeni jezici Europske unije jesu bugarski, češki, danski, engleski, estonski, finski, francuski, grčki, hrvatski, irski, latvijski, litavski, mađarski, malteški, nizozemski, njemački, poljski, portugalski, rumunjski, slovački, slovenski, španjolski, švedski i talijanski.¹⁶ Latinica, ćirilica i grčki alfabet službena su pisma Europske unije (Miloš 2017: 14). Države članice Europske unije demokratske su zemlje s raznolikim tradicijama, kulturnim baštinama, politikama i jezicima. Europska unija ne zanemaruje ni regionalne identitete (Granić 2012: 333). Naprotiv, upravo su višejezičnost i multikulturalnost temelji jezične politike Europske unije (Balažić Bulc i Požgaj Hadži 2016: 9). Jezik je „dio identiteta svake osobe, a i snažan znak pripadnosti skupini, zajednici, narodu, svijetu“ (Pasini 2015: 15).

Europska unija mnogobrojnim mjerama i projektima promiče višejezičnost i osim što time štiti jezičnu raznolikost i promiče poznavanje jezika radi očuvanja kulturnoga identiteta, unaprjeđuje integraciju koja se efikasnije ostvaruje učenjem jezika radi lakšega zaposlenja i obrazovanja. Upravo je višejezičnost „ključna značajka Europe“¹⁷. Na internetskoj stranici Europske komisije u rubrici „Često postavljana pitanja o jezicima u Europi“ kao četiri glavna razloga za promicanje višejezičnosti navedeno je promicanje međukulturnoga dijaloga i inkluzivnijega društva, razvijanje osjećaja građanstva građana država članica Europske unije, omogućavanje mladima rad i studiranje u inozemstvu i otvaranje novih tržišta za europska poduzeća kako bi mogli konkurirati na svjetskoj razini. U kontekstu višejezičnosti cilj Europske unije je da se uz materinski jezik od rane dobi uče još najmanje dva jezika.

Važno je istaknuti da Europska unija posebnu pažnju pridaje manjinskim i ugroženim jezicima. Poveljom Europske unije o temeljnim pravima zabranjuje se diskriminacija pripadnika nacionalnih manjina i zahtijeva se „poštovanje kulturne, vjerske i jezične raznolikosti u cijeloj

¹⁴ https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_hr, pristupljeno: 20. 6. 2021.

¹⁵ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_hr, pristupljeno: 20. 6. 2021.

¹⁶ https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_hr, pristupljeno: 20. 6. 2021.

¹⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_13_825, pristupljeno: 20. 6. 2021.

Uniji“¹⁸. U prvoj točki *Rezolucije Europskog parlamenta od 11. rujna 2013. o ugroženim europskim jezicima i jezičnoj raznolikosti u Europskoj uniji* Europski parlament poziva sve države članice da štite i promiču jezičnu i kulturnu baštinu radom na politikama revitalizacije ugroženih jezika i donošenjem akcijskih planova za promicanje ugroženih jezika.¹⁹

Programima poput *Erasmus+* i *Kreativne Europe* promiče se i potiče jezična raznolikost i višejezičnost, a u rujnu 2020. završen je *Erasmus+ DEAL Project* čiji je nositelj Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu koji je zajedno s partnerima Sveučilištem sv. Ćirila i Metoda iz Skopja, Sveučilištem u Mariboru te Osnovnom školom Ivana Gundulića iz Zagreba objavio Zbirku primjera dobre prakse razvoja pismenosti i učenja jezika, dvije računalne baze transdisciplinarnih aktivnosti i Priručnik za učitelje/odgojitelje/edukatore s ciljem poboljšanja obrazovnih postignuća učenika mlađe dobi u nepovoljnijem položaju kroz razvoj jezičnih vještina i pismenosti.²⁰

3.2 ZEROJ i Europska jezična mapa

3.2.1 Zajednički europski referentni okvir za jezike

Od velike su važnosti za učenje, poučavanje i samoprocjenu znanja jezika *Zajednički europski referentni okvir za jezike* (engl. *Common European Framework of Reference for Languages*) te *Europska jezična mapa* ili *Europski jezični portfolio*. Puni naziv ZEROJ-a, *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, upućuje na to da se u tom okviru Vijeća Europe prvi put u povijesti Europske unije iznose deskriptori referentnih stupnjeva, tablice za samoprocjenu i zadatci koji prvenstveno služe kao pomoć u poučavanju stranoga jezika radi postizanja veće mobilnosti, ali i provedbe i promoviranja europske jezične politike višejezičnosti. Godine 2005. Školska knjiga objavila je ZEROJ na hrvatskome jeziku. U uvodnim napomenama autori jasno konkretiziraju svrhu ZEROJ-a: „NIJE nam namjera da praktičarima kažemo što trebaju raditi ili kako trebaju raditi. Postavljamo pitanja, ali ne dajemo gotove odgovore. Namjena Zajedničkog europskog referentnog okvira nije određivanje ciljeva kojima bi korisnici trebali težiti niti metodologije koju bi morali koristiti“ (ZEROJ 2005). U ZEROJ-u se, dakle, nalaze objektivni kriteriji za opisivanje jezičnih kompetencija koji trebaju poslužiti kao temelj za učenje, poučavanje i vrjednovanje jezika na europskoj razini (ZEROJ 2005: 1). Glavna tijela Vijeća Europe koja su radila i objavila ZEROJ jesu Vijeće za kulturnu

¹⁸ https://ec.europa.eu/education/policies/linguistic-diversity_hr, pristupljeno: 20. 6. 2021.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52013IP0350>, pristupljeno: 20. 6. 2021.

²⁰ <https://project-deal.eu/>, pristupljeno: 20. 6. 2021.

suradnju, Odbor za obrazovanje i Odjel za suvremene jezike u Strasbourgu. Tri osnovna načela navedena u ZEROJ-u koja sažimaju europsku jezičnu politiku odnose se na ulaganje truda na području obrazovanja kako bi se prevladale komunikacijske prepreke uz očuvanje jezičnih i kulturnih različitosti, zatim na poticanje europske mobilnosti putem boljega poznavanja europskih modernih jezika bez predrasuda i diskriminacije te na zajedničkom radu i sporazumima država članica s europskom razinom po pitanju razvoja nacionalnih politika koja se tiču učenja i poučavanja modernih jezika (ZEROJ 2005: 2). Namjena ZEROJ-a objašnjena je na način da se on koristi pri izradi planova i programa za učenje jezika, pri utvrđivanju ispita iz jezika za dobivanje određene svjedodžbe te za planiranje samostalnoga učenja (ZEROJ 2005: 6). Kada je riječ o višim razinama učenja jezika, poseban naglasak je na kulturnim i specijalističkim područjima koje se moraju precizno definirati uzevši u obzir učenikove potrebe, karakteristike i resurse. Za više razine važno je da su u skladu sa ZEROJ-em i nacionalnim potrebama (ZEROJ 2005: 7).

Glavni dio ZEROJ-a čine referentni stupnjevi: A (temeljni korisnik), B (samostalni korisnik) i C (iskusni korisnik). Svaki se od tih stupnjeva dijeli na dva dijela: A1 (pripremni stupanj), A2 (temeljni stupanj), B1 (prijelazni stupanj), B2 (samostalni stupanj), C1 (napredni stupanj) i C2 (vrsni stupanj) (ZEROJ 2005: 23). Svaki se stupanj (osim A1 i C2) ovisno o sredini u kojoj se jezik uči i potrebi može razgranati na dva uža (npr. B2.1 i B2.2) ili prema švicarskim studijama na jedan uži (poput A2+ ili B1+) te se navedeni uži stupnjevi mogu upotrebljavati za učenje jezika, ali je uputa ZEROJ-a da se za ispitivanje jezika upotrebljavaju klasični stupnjevi (ZEROJ 2005: 31–33).

Globalna ljestvica zajedničkih referentnih stupnjeva

Iskusni korisnik	C2	Može bez poteškoća razumjeti praktički sve što čuje ili pročita. Može sažeti informaciju iz različitih usmenih ili pisanih izvora, suvislo i jasno prenoseći argumente i činjenice. Može se izražavati neusiljeno, vrlo tečno i precizno te razlikovati i finije nijanse značenja čak i u složenijim situacijama.
	C1	Može razumjeti složene, duže tekstove iz različitih područja i prepoznati implicitna značenja. Može se izražavati tečno i neusiljeno bez izrazito uočljivog traženja odgovarajućih izraza. Može fleksibilno i učinkovito koristiti jezik u društvenim, akademskim i poslovnim situacijama. Može proizvesti jasan, dobro strukturiran, detaljan tekst o složenim temama pokazujući da se uspješno služi jezičnim modelima, konektorima i kohezivnim sredstvima.
Samostalni korisnik	B2	Može razumjeti glavne misli složenog teksta o konkretnim i apstraktnim temama, uključujući tehničke rasprave iz svog stručnog područja. Može komunicirati dovoljno tečno i neusiljeno, što omogućuje normalnu interakciju s izvornim govornikom bez napora s bilo koje strane. Može sročiti jasan, detaljan tekst o velikom broju tema te objasniti svoja stajališta o nekoj aktualnoj temi navodeći prednosti i nedostatke različitih opcija.
	B1	Može razumjeti glavne misli jasnoga, standardnog razgovora o poznatim temama s kojima se redovito susreće na poslu, u školi, u slobodno vrijeme itd. Može se snalaziti u većini situacija koje se mogu pojaviti tijekom putovanja kroz područje na kojemu se taj jezik govori. Može proizvesti jednostavan vezani tekst o poznatoj temi ili temi osobnog interesa. Može opisati doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje te ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove.
Temeljni korisnik	A2	Može razumjeti izolirane rečenice i često rabljene riječi iz područja od neposrednog osobnog interesa (npr. jednostavne podatke o sebi i obitelji, informacije vezane za kupovanje, neposrednu okolinu, posao). Može komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu informacija o poznatim temama i aktivnostima. Može jednostavno opisati aspekte svoga obrazovanja, neposrednu okolinu te sadržaje s područja zadovoljavanja neposrednih potreba.
	A1	Može razumjeti i koristiti poznate svakodnevne izraze i vrlo jednostavne fraze koje se odnose na zadovoljavanje konkretnih potreba. Može predstaviti sebe i druge te postavljati i odgovarati na pitanja o sebi i drugima, npr. o tome gdje živi, o osobama koje poznaje i o stvarima koje posjeduje. Može voditi jednostavan razgovor uz uvjet da sugovornik govori polako i razgovijetno te da je spreman pomoći.

(ZEROJ 2005: 24)

Tablice za samoprocjenu sastoje se od pet komunikacijskih aktivnosti: slušanja i čitanja koji se odnose na razumijevanje, govorne interakcije i govorne produkcije koje se odnose na govor te pisanja. Kvalitativni aspekti upotrebe govornoga jezika uključuju procjenu u govoru, točnosti, tečnosti, interakciji i koherenciji.

Do sada su objavljena tri opisna okvira za učenje hrvatskoga kao inoga jezika: *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1* (2013.), *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2*

(2015.) i *Hrvatski A2: Opisni okvir referentne razine A2* (2017.). *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1* prvi je okvir za učenje i poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika nastao prema referentnim stupnjevima ZEROJ-a. Sastoji se od deset poglavlja (Značajke i namjena priručnika, Opis razine B1 prema ZEROJ-u: komunikacijska kompetencija, jezične aktivnosti i strategije, kontekst korištenja jezikom, Pragmatična kompetencija, Jezične funkcije, Opći pojmovi, Gramatička kompetencija, Posebni pojmovi, Izgovorna kompetencija, Pravopisna kompetencija, Sociokulturna kompetencija) i dva dodatka – Kazala pojmova i Popisa udžbenika i priručnika za učenje hrvatskoga kao inoga jezika. Na kraju se nalaze životopisi autorica. U *Okviru* se nalazi i Popis kratica i znakova iz 4., 5. 6. i 7. poglavlja. Isti sadržaj nalazi se i u drugim dvama *Opisnim okvirima*. Najopsežniji referentni okvir je za razinu B2 (507 stranica), razina B1 sadrži 315 stranica, a razina A2 271 stranicu. Opisni okviri referentnih razina od velike su važnosti za učenike, studente, nastavnike i istraživače hrvatskoga kao inoga jezika jer svojim sadržajem na sistematičan i praktičan način omogućuju učenje i poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika prema europskome modelu.

3.2.2 *Europska jezična mapa*

Europska jezična mapa ili *Europski jezični portfolio* skup je dokumenata Vijeća Europe koji se sastoji od tri dijela: jezične putovnice, jezične biografije i dosjea. Autori Europske jezične mape dvije su vodeće europske ustanove za jezično obrazovanje – *EAQUALS* (*The European Association for Quality Language Services*) i *ALTE* (*The Association of Language Testers in Europe*).²¹ Godine 2004. Školska knjiga objavila je na hrvatskom jeziku *Europsku jezičnu mapu za odrasle*, a 2006. godine za dobni uzrast učenika u tri kategorije: jednu za učenike od sedam do deset godina, drugu za učenike od jedanaest do petnaest godina i treću za učenike od petnaest do devetnaest godina. Služeći se jezičnom mapom učenik može kontinuirano pratiti svoj rad i napredak u usvajanju stranoga jezika. Cilj *Europske jezične mape* je poticanje učenikove samostalnosti u učenju i samoprocjene (Bagić 2012: 228). Nadalje, mapa je dokument koji učenik može priložiti kao dokaz učenja stranoga jezika u bilo kojoj školi stranih jezika ili nekoj profesionalnoj ustanovi u svrhu zapošljavanja ili obrazovanja.

²¹ <https://www.adhoc.hr/europska-jezicna-mapa/>, pristupljeno: 22. 6. 2021.

4. Hrvatski zakonski okviri

Budući da je Republika Hrvatska jedna od članica Europske unije, što ne utječe samo na zakonske regulative koje se tiču vanjske ili unutarnje politike, nego i na sve ostale sfere života i društvenoga funkcioniranja, ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine kao i migrantska kriza 2015. godine potaknuli su neke nove promjene u kontekstu obrazovnih i jezičnih ciljeva usmjerenih prema stranim državljanima koji su u Republici Hrvatskoj odlučili zatražiti međunarodnu zaštitu, ali i ostalim strancima koji se žele integrirati u hrvatsko društvo. Ti se ciljevi ponajviše odnose na usklađivanje zakonskih regulativa s pravnom stečevinom Europske unije kao i na njihovo provođenje u praksi. Važno je istaknuti da je prije *Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* na snazi (do 2015.) bio *Zakon o azilu* kojim su se uređivala prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanata te stranaca pod privremenom i supsidijarnom zaštitom. Zakoni koji se odnose na strance po pitanju obrazovanja su *Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* (NN 70/15, 127/17), *Zakon o strancima* (NN 133/20) i *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20).

4.1 *Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*

S obzirom na to da je jezik postupka odobravanja međunarodne zaštite hrvatski jezik, tražitelj međunarodne zaštite, prema članku 14. *Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*, ima pravo na prevoditelja ako ne poznaje jezik, i to na jeziku koji je tražitelju komunikacijski jezik. Prema 52. članku, tražitelj međunarodne zaštite ima pravo na osnovno i srednje obrazovanje. U slučaju da je riječ o djetetu koje ima pravo pohađati i završiti osnovno ili srednje obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani, *Zakon* u 58. članku za učenika predviđa pripremnu nastavu iz hrvatskoga jezika, kao i dopunsku nastavu iz predmeta za kojima postoji potreba. Glava V. u kojoj se propisuju prava i obveze azilanata i stranca pod supsidijarnom zaštitom u članku 64. ističe da azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom između ostalih prava kao što su pravo na rad, zdravstvenu zaštitu, smještaj i slično, imaju pravo na pomoć pri integraciji u društvo i na obrazovanje. Od članka 64. do članka 77. propisuju se prava i obveze azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom koja se odnose na njihovu integraciju u društvo. Člankom 70. propisano je da su azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom izjednačeni s hrvatskim državljanima po pitanju prava na osnovnoškolsko, srednjoškolsko, visokoškolsko obrazovanje kao i na obrazovanje odraslih u skladu s propisima kojima se reguliraju navedeni stupnjevi

obrazovanja. Prema članku 74. azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom „obvezan je pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture radi uključivanja u hrvatsko društvo“. Ako azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom ne ispune tu obvezu, dužni su pokriti troškove tečaja Ministarstvu znanosti i obrazovanja. Prema članku 76. zakonski rok na pomoć pri integraciji odnosi se na razdoblje od tri godine nakon stjecanja statusa međunarodne zaštite. Pomoć pri integraciji odnosi se na izradu individualnoga integracijskoga plana, pomoć pri provedbi plana te nadzor koji se tiče izvedbe plana. Stranci pod privremenom zaštitom prema članku 88. ostvaruju pravo na osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, prekvalifikacije i dokvalifikacije uz iste uvjete kao i hrvatski državljani (NN 70/15, 127/17: 2021).

4.2 *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi od 43. do 46. članka bavi se učenicima koji nemaju hrvatsko državljanstvo i koji imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje. Prema članku 43. škola je dužna pružiti posebnu pomoć djetetu koje ne poznaje hrvatski jezik putem pripreme i dopunske nastave. Pripremna nastava intenzivna je nastava hrvatskoga jezika koja se može izvoditi najdulje jednu školsku godinu i odnosi se na učenike čije je poznavanje hrvatskoga jezika nepotpuno. Pripremna se nastava organizira u školi i odvija se prema posebnomu programu. Učenik može povremeno pratiti redoviti program iz predmeta za koje se procijeni da ih može razumjeti iako nije u potpunosti ovladao hrvatskim jezikom. Dopunska nastava organizira se prema potrebi uz redovito praćenje nastave i odnosi se na predmete za koje je učeniku nužno pružiti pomoć u savladavanju gradiva. Škole su odgovorne za planiranje pripreme i dopunske nastave za koje Ministarstvo prethodno mora dati suglasnost. Ministar određuje programe i načine provedbe pripreme i dopunske nastave te mjere za osposobljavanje učitelja i nastavnika koji ju provode. Dodatak točki 43. jesu *Odluka o programu hrvatskog jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik* i *Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika*. Prema 44. članku učenici imaju pravo na nastavu materinskoga jezika i kulture države podrijetla ako je za njih propisano obvezno obrazovanje, ako imaju prijavljen boravak u Republici Hrvatskoj i ako su im roditelji zaposleni ili su bili zaposleni u Republici Hrvatskoj uz državljanstvo neke od članica Europske unije. Nadležno tijelo je u ovom slučaju Gradski ured čija je odgovornost provedba nastave, koordinacija između škole i države podrijetla te potpora za pripremu učitelja i nastavnika. Kao i programe pripreme i dopunske nastave, ministar propisuje programe za nastavu materinskoga jezika i kulture države podrijetla

učenika. Članak 45. odnosi se na djecu državljana Europske unije za koje vrijede isti uvjeti kao i za hrvatske državljane koji se tiču upisa ili nastavka osnovnoga ili srednjega obrazovanja. Za djecu sa statusom tražitelja međunarodne zaštite, azilanta ili stranca pod privremenom zaštitom primjenjuju se članci 43. i 45. Prema njima djeca koja pripadaju ranjivim skupinama ostvaruju pravo na pripremnu i dopunsku nastavu te pohađanje nastave i upis u školu kao i hrvatski državljani. Ako je dijete osnovnoškolskoga uzrasta na nezakonitom boravku u Republici Hrvatskoj i uz to ispunjava tri uvjeta (smještaj u prihvatnom centru, privremena odgoda prisilnoga udaljenja ili utvrđen rok za povratak), prema članku 46., omogućava mu se pohađanje osnovne škole (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20: 2021).

4.3 *Zakon o strancima*

Zakonom o strancima određeno je da u Republici Hrvatskoj državljanin treće zemlje može podnijeti zahtjev za kratkotrajnim, privremenim ili autonomnim boravkom te dugotrajnim boravištem ili stalnim boravkom. Prema *Zakonu* u 159. članku navodi se da državljanin treće zemlje na stalnom boravku ima pravo na obrazovanje i studentske stipendije koje ne uključuju državnu stipendiju. Ovisno o potrebi i zakonskim obvezama poput ispunjavanja uvjeta za odobrenjem dugotrajnoga boravišta državljaninu treće zemlje, stranci su prema članku 154. dužni položiti ispit iz znanja hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma. Ispit nisu dužna polagati djeca predškolske dobi, polaznici i osobe sa završenim stupnjem obrazovanja (osnovnim, srednjim ili visokim) u Republici Hrvatskoj i nezaposlene osobe starije od 65 godina (NN 133/20: 2021). *Pravilnikom o polaganju ispita iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnog pisma u postupku odobrenja stalnog boravka*²² iz 2012. godine propisan je postupak polaganja ispita. Pristupnik mora položiti razinu B1 da bi mu se odobrio status stalnoga boravka. Ispitom se provjerava razumijevanje slušanoga teksta, razumijevanje pročitanaoga teksta, govorna interakcija i produkcija, pisana produkcija i poznavanje jezičnih struktura. Na mrežnoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova navedeno je da stranci ispit mogu položiti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru, Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu i Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u

²² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_11_121_2636.html, pristupljeno: 22. 6. 2021.

Puli. Ispit provode i određene škole stranih jezika i ustanove za obrazovanje odraslih u Varaždinu, Splitu, Zagrebu, Rijeci, Šibeniku i Karlovcu.²³

4.4 *Zakon o hrvatskom državljanstvu*

Zakonom o hrvatskom državljanstvu regulira se dobivanje i prekid statusa hrvatskoga državljanina. Državljanstvo se, prema članku 3., može steći podrijetlom, rođenjem na području Republike Hrvatske, prirođenjem i međunarodnim ugovorima. Stranac koji želi dobiti hrvatsko državljanstvo prirođenjem, prema članku 8., mora ispuniti pet uvjeta, a to su: 1. punoljetnost, 2. otpust iz stranoga državljanstva ili podnošenje dokaza o otpustu iz stranoga državljanstva u slučaju stjecanja hrvatskoga državljanstva, 3. osmogodišnji boravak i status stranca na stalnom boravku, 4. dokazivanje poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma, hrvatske kulture i društvenoga uređenja i 5. poštivanje pravnoga poretka Republike Hrvatske te nepostojanje dugovanja nastalih javnim davanjima i zaprjeka koje bi osobu mogle priječiti da dobije hrvatsko državljanstvo. Prema člancima 8.–12., osobe starije od 60 godina, osobe koje su rođene i žive u Republici Hrvatskoj sa statusom stalnoga boravka, bračni partneri hrvatskih državljanina koji žive u Republici Hrvatskoj i koji su na stalnom boravku u Republici Hrvatskoj, iseljenici, bračni partner iseljenika, osobe koje svojim djelovanjem predstavljaju nacionalni interes za Republiku Hrvatsku i njihovi bračni partneri ako u Republici Hrvatskoj imaju odobren boravak te žive na području Republike Hrvatske najmanje jednu godinu skupine su koje ne moraju dokazati poznavanje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma, hrvatske kulture i društvenoga uređenja. U članku 18. nalazi se *Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva* (NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19: 2021).

4.5 *Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske*

Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske (NN 89/2008)²⁴ objavljen je 2008. godine. Da bi se pristupnik upisao u obrazovni sustav, prema članku 3., dužan je priložiti potvrdu o statusu, potvrdu o boravištu, dokument kojim se dokazuje identitet i dokument o prethodnom školovanju. Ako punoljetni pristupnici nemaju dokument o prethodnom školovanju, moraju priložiti izjavu

²³ <https://mup.gov.hr/stranci-281595/281595>, pristupljeno: 22. 6. 2021.

²⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_89_2847.html, pristupljeno: 26. 6. 2021.

ovjerenu kod javnoga bilježnika. Ako je riječ o maloljetnim pristupnicima, izjavu daje roditelj ili staratelj. U slučaju da pristupnik ne može dokazati svoje prethodno školovanje, sukladno čl. 4., obvezan je pristupiti ispitu znanja pomoću kojega škola procjenjuje u koji razred će se pristupnik upisati. Pristupnik koji ne poznaje jezik ima pravo na predvoditelja. Prema čl. 5, maloljetni tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci pod privremenom zaštitom imaju pravo na organizirano učenje hrvatskoga jezika, povijesti i kulture Republike Hrvatske. Člankom 6. propisuje se učenje hrvatskoga jezika i njegovo trajanje za učenike osnovnih i srednjih škola. Učeniku osnovnoškolske dobi škola mora omogućiti učenje hrvatskoga jezika u trajanju od tri do šest mjeseci, a učeniku srednjoškolske dobi ili studentu u trajanju od šest mjeseci do jedne godine. Programi učenika srednje škole i učenika osnovne škole razlikuju se prema tomu što učenik srednje škole ili student uz hrvatski jezik uči i hrvatsku povijest i kulturu. Prema članku 7. za provjeru znanja iz hrvatskoga jezika odgovorno je stručno tijelo odgojno-obrazovne ustanove. Nakon provjere znanja iz hrvatskoga jezika, učenici se mogu upisati u najbližu odgojno-obrazovnu ustanovu prema mišljenju nadležnoga ureda državne uprave u županiji. Tražitelji azila koji borave u prihvatilištu imaju pravo na učenje hrvatskoga jezika u prihvatilištu prije nego što pristupe ispitu znanja uz suradnju prihvatilišta i najbliže obrazovne ustanove. Članak 8. odnosi se na pristupnike iz Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine koji ne moraju učiti hrvatski jezik prije provedbe ispita, ali im se upisom u školu mora organizirati nastava iz hrvatskoga jezika, povijesti i geografije. U 2. stavku 8. članka navodi se: „Ako učenici koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik dolaze iz država iz kojih podrijetlo imaju pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ili ako se izjasne pripadajućoj jezičnoj skupini moguće je, ali ne i obvezno, uključiti ih u nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine koja ima organiziranu nastavu na svome jeziku“. Članak 9. ističe da se u školi trebaju organizirati individualni ili skupni oblici rada radi integracije, savladavanja jezika i ostalih nastavnih predmeta.

4.6 *Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante*
Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante (NN 129/2009)²⁵ objavljena je 2009. godine. Sastavni dio *Odluke* je *Program hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila, azilante, strance pod privremenom zaštitom i strance pod supsidijarnom zaštitom radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske*. Program čine dva dijela – *Program hrvatskoga jezika* i *Program kulture i povijesti*. U uvodu se navodi da je djeci tražiteljima azila, azilantima, strancima pod privremenom zaštitom i strancima pod

²⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_10_129_3178.html, pristupljeno: 26. 6. 2021.

supsidijarnom zaštitom važno pristupati individualno. Obrazovna postignuća, teme i ključne pojmove istaknute u *Programu* potrebno je prilagoditi učenikovim potrebama. U točki 1.0.1. trajanje *Programa* propisano je na isti način kao u 6. članku *Pravilnika o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske*. Ako pristupnik nije govornik srodnoga slavenskoga jezika ili nije ovladao latiničnim pismom, *Programom* se propisuje nastava hrvatskoga jezika u trajanju od 6 mjeseci. Preporuka *Programa* su tri sata nastave hrvatskoga jezika dnevno koja se po potrebi mogu i povećati. *Program* se odnosi na učenike koji prema dobnoj skupini pripadaju osnovnoškolskom uzrastu. *Program hrvatskoga jezika* uključuje poznavanje hrvatskoga jezika na razinama A1 i A2 uključujući podrazine A1.1, A1.2, A2.1 i A2.2. *Program* je napisan u tablicama u kojima su navedene teme, obrazovna postignuća, primjeri i jezične djelatnosti. *Program povijesti i kulture* odnosi se na djecu koja upisuju 7. ili 8. razred osnovne škole. Sastoji se od tablice s temama, obrazovnim postignućima i ključnim pojmovima.

4.7 Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik

Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik (NN 151/2011)²⁶ objavljena je 2011. godine. Unutar *Odluke* nalazi se *Program* koji je, prema točki 2., njen sastavni dio. U uvodu se ističe da je *Program* namijenjen trima vrstama učenika – učenicima koji hrvatski jezik uče kao drugi jezik, učenicima koji hrvatski jezik uče kao strani jezik te učenicima kojima je hrvatski nasljedni jezik. *Program* je temelj za sastavljanje individualiziranih programa. Nadalje, ističe se da se *Program* zasniva na Nacionalnom okvirnom kurikulumu iz 2010. godine te da svrhu, ciljeve i postignuća treba „ostvariti prema načelima funkcionalno-komunikacijskoga sustava na različitim vrstama tekstova s obzirom na razvojnu dob, jezično predznanje i kulturološko-socijalno okružje iz kojega učenik dolazi i u koje dolazi“ (*Odluka*, NN 151/2011). Osim toga, na izradu individualiziranoga programa utječu i školski kurikulum, godišnji plan i program škole, razred, uvjeti u kojima se nastava provodi te oblici rada. Naglašava se formativno vrednovanje obrazovnih postignuća te prilagodljivost istih ovisno o učenikovim potrebama, predznanju i godinama. *Program* se izvodi u trajanju od 70 sati, a dopušteno je odstupiti od te norme za 7

²⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_151_3143.html, pristupljeno: 28. 6. 2021.

sati više ili 7 sati manje. Dodaje se da ovladavanje jezikom utječe na djelomično ili potpuno praćenje redovite nastave.

Svrha *Programa* objašnjena je na način da se učenicima „treba omogućiti usvajanje i ovladavanje hrvatskim jezikom za sporazumijevanje u svakodnevnom životu... “ kako bi se time omogućilo „shvaćanje važnosti komunikacijske kompetencije“ (*Odluka*, NN 151/2011). Kod rada na lingvometodičkim predlošcima važno je pridržavati se didaktičkoga načela „od jednostavnijeg prema složenom“ te nakon savladavanja jednostavnih riječi i/ili izraza, postepeno raditi na neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima (*Odluka*, NN 151/2011). Predlošci trebaju uključivati riječi koje su česte u hrvatskom standardnom jeziku, a preporuča se i korištenje prototipnih riječi. Ciljevi se u *Programu* za svaku jezičnu djelatnost (slušanje, govorenje, čitanje, pisanje i međudjelovanje) navode u nekoliko natuknica. *Programom* se propisuju obrazovna postignuća, temeljne kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije, prijedlozi aktivnosti i sadržaja za poučavanje i učenje sljedećih jezičnih djelatnosti: slušanja, govorenja, čitanja, početnog pisanja, pisanja, govorenja i razgovaranja, pisanja i dopisivanja, slušanja i pisanja, čitanja i govorenja te čitanja i pisanja.

4.8 Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih

Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih (NN 100/2012)²⁷ objavljena je 2012. godine. *Program* se izvodi u trajanju od šest (prosječno 60–70 sati) do devet mjeseci (prosječno 40–48 sati). *Hrvatski jezik i izražavanje* i *Hrvatska kultura i povijest* dva su dijela *Programa*. *Program* se dijeli na razine A1.1, A1.2, A2.1 i A2.2. Teme koje se obrađuju u prvom dijelu *Programa* jesu: 1. Pozdravi i upoznavanje, 2. Najčešći izrazi svakodnevnih razgovora, 3. Dijelovi tijela, zdravlje, 4. Odjeća i obuća, kupovina, 5. Hrana i piće, 6. Brojevi, vrijeme, doba dana, 7. Dom i obitelj, rodbina, 8. Priroda, 9. Okolina i slobodno vrijeme i 10. Učenje i rad. Uz svaku temu iznose se glavna obrazovna postignuća, postignuća u jezičnim djelatnostima, komunikacijski obrasci te primjeri ključnih riječi i izraza. Teme koje se obrađuju u drugom dijelu *Programa* jesu: 1. Simboli domovine i službeni jezik, 2. Županije i gradovi Republike Hrvatske (i Zagreb kao glavni grad), 3. Društvena i kulturna obilježja Republike Hrvatske, 4. Republika Hrvatska

²⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_09_100_2220.html, pristupljeno: 28. 6. 2021.

i njezino europsko okružje (susjedne zemlje, EU), 5. Samostalnost Republike Hrvatske, 6. Hrvatska tijekom povijesti i 7. Prirodne i kulturno-povijesne znamenitosti Hrvatske. Uz svaku temu navedeni su ključni pojmovi i obrazovna postignuća.

4.9 Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika

Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika (NN 15/2013)²⁸ na snazi je od 2013. godine. Prema članku 3. učenici koji ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik imaju pravo na pripremu ili dopunsku nastavu sa svrhom integracije u odgojno-obrazovni sustav. Istim člankom definira se da u tu kategoriju ulaze učenici koji su „djeca državljana Republike Hrvatske koja se vraćaju iz inozemstva, koja su članovi obitelji državljana država članica Europske unije, pripadnici nacionalnih manjina, stranaca koji su članovi obitelji koje imaju pravo boravka ili prebivališta u Republici Hrvatskoj“ (*Pravilnik*, NN 15/2013). Učenik koji je pripadnik nacionalne manjine i koji nije završio predškolski program na hrvatskom jeziku ili barem jedan razred prema programu za pripadnike nacionalnih manjina, ima pravo na pripremu nastavu.

Sukladno članku 4. provjera znanja hrvatskoga jezika ispituje se pri upisu u školu usmenim putem i standardiziranim ispitom znanja hrvatskoga jezika. Kada se radi o upisu u osnovnu školu, poznavanje jezika provode stručni suradnici škole (pedagog, psiholog i/ili stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskoga profila), učitelj razredne ili predmetne nastave te učitelj hrvatskoga jezika i/ili stručnjak iz jezično-komunikacijskoga područja. Djelatnici moraju biti dio stručnoga povjerenstva za procjenu učenikova psihofizičkoga stanja. Pri upisu u srednju školu ispitivanje znanja jezika provode stručni suradnici škole (pedagog, psiholog i/ili stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila), predmetni nastavnik i/ili stručnjak iz jezično-komunikacijskoga područja. Odluku o pripremoj ili dopunskoj nastavi donosi ured državne uprave u županiji koju mora odobriti Ministarstvo kako bi ju škola mogla početi provoditi.

Prema članku 5. priprema nastava izvodi se 70 sati. Ovisno o dobi, a radi socijalizacije i učenja jezika, učenik može pratiti redoviti program iz kojega neće biti ocijenjen. Nakon odrađenih 70 sati, učenikovo se znanje ispituje pisanim i usmenim putem. Ako učenik zadovolji kriterije uključuje se u redoviti program uz mogućnost pohađanja dopunske nastave, a ako ne zadovolji

²⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_15_252.html, pristupljeno: 28. 6. 2021.

predviđenu razinu ovladavanja jezikom, ima pravo na ponovno pohađanje pripreme nastave. *Pravilnik* ističe praćenje i vrednovanje učenikovih postignuća ovisno o njegovu osobnom napretku. Učenik pripremu nastavu ne mora pohađati u školi u koju je upisan jer priprema nastava ovisi o broju učenika koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i koji žive na istome području. Naime, prema članku 6., ako na jednome području postoji dvoje ili više učenika kojima je potrebna priprema nastava, ured državne uprave upućuje učenike u školu u kojoj se održava priprema nastava. Jedan razred u kojem se provodi priprema nastava može imati minimalno dva, a maksimalno petnaest učenika. Učenike može podučavati nastavnik koji je kvalificiran za poučavanje hrvatskoga jezika, a koji je, prema članku 7., dužan osposobiti se za poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika. Člankom 8. pravo na dopunsku nastavu u trajanju od jedne godine ostvaruje učenik koji je pripremu nastavu završio prije isteka roka od godinu dana, kao i učenik koji je pripadnik nacionalne manjine i koji prati nastavu prema redovitom programu. Dopunska nastava održava se jednom ili dvaput tjedno. Člankom 9. propisano je da učenici kojima je materinski jezik srpski, crnogorski ili bosanski imaju pravo na dopunsku nastavu. Nadalje, 2. stavak članka 9. isti je kao i 2. stavak 8. članka *Pravilnika o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske*. Članci 10.–14. odnose se na nastavu materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika. Ured državne uprave u županiji bira školu u kojoj se provodi nastava. Europska unija upućuje učitelje ili nastavnike na rad u Republiku Hrvatsku. Nastava se, uz suglasnost Ministarstva, provodi prema programu države članice Europske unije temeljem sporazuma države članice Europske unije i Ministarstva ili suglasnosti Ministarstva.

4.10 *Odluka o Programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo*

Odluka o Programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo (NN 154/2014)²⁹ objavljena je 2014. godine. Odlukom je propisan program pod nazivom H1. Za praćenje *Programa* nije potrebno predznanje iz hrvatskoga jezika te je polaznik završetkom *Programa* osposobljen za pisanje i govor na razini A1.0 prema ZEROJ-u. Za polaznike koji govore srodnim europskim jezikom pretpostavlja se da će završetkom *Programa* ovladati hrvatskim jezikom na razini A1.1. *Program* je namijenjen polaznicima koji žele usvojiti osnove hrvatskoga jezika, povijesti i kulture radi komunikacije na osnovnoj razini na hrvatskom jeziku. Program može provoditi

²⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_154_2920.html, pristupljeno: 28. 6. 2021.

jedino stručna osoba, odnosno nastavnik hrvatskoga jezika. Propisano trajanje *Programa* je od četiri do devet mjeseci u trajanju od minimalno 280 sati. Prva (obvezna) cjelina traje 70 sati, a ostale cjeline 30 sati. *Program* propisuje osam cjelina: Hrvatski u svakidašnjici, Hrana i piće, Brojevi i vrijeme, Osobine i zdravlje, Odijevanje i kupovanje, Stanovanje i kretanje, Posao i slobodno vrijeme te Priroda i okoliš. Svaka cjelina sadrži propisane opće ciljeve i ishode u slušanju, govorenju, čitanju i pisanju te međukulturni dodatak (npr. odnos prema vremenu, uspoređivanje običaja, načini odijevanja i sl.). Na kraju svake cjeline ponuđene su najčešće riječi i najčešći izrazi vezani za cjelinu koja se obrađuje.

4.11 *Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva*

Novi *Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva* (NN 6/2021)³⁰ na snazi je od siječnja 2021. godine. Prethodni *Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva*³¹ bio je legitiman od 2012. godine. Člankom 2. propisuje se na koje se načine može dokazati poznavanje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma radi dobivanja hrvatskoga državljanstva, a to su: potvrda o položenom ispitu iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma, svjedodžba ili diploma koja dokazuje završetak osnovnoga, srednjega ili visokoga obrazovanja te svjedodžba ili prijepis ocjena kojim se dokazuje ovladanost hrvatskoga jezika na razini B1. Ustanove koje mogu provoditi ispit iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma jesu ustanove u sklopu kojih se izvodi program poučavanja hrvatskoga jezika te koje imaju suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja za provođenje ispita. Nadalje, prema članku 3. obrazac zahtjeva za stjecanje hrvatskoga državljanstva prirođenjem ispunjavaju „stranci koji su do dana podnošenja zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva u Republici Hrvatskoj bili u statusu izbjeglice najmanje 10 godina i stranci koji su imali prebivalište u Republici Hrvatskoj na dan 8. listopada 1991. godine, a koji su korisnici programa povratka ili obnove ili stambenog zbrinjavanja“. Članak 4. odnosi se na osobe iz članka 3. koje obrazac popunjavaju odmah nakon što podnesu zahtjev za dobivanje državljanstva u policijskoj postaji pred službenikom Ministarstva unutarnjih poslova. Članci 5., 6. i 7. odnose se na *Upitnik o poznavanju hrvatske kulture i društvenog uređenja* koji

³⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_01_6_124.html, pristupljeno: 29. 6. 2021.

³¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_118_2563.html, pristupljeno: 29. 6. 2021.

ispunjavaju stranci radi stjecanja hrvatskoga državljanstva. Upitnik sadrži 15 pitanja i ispunjava se 60 minuta pred službenikom MUP-a. Upitnik se ispunjava nakon postavljanja zahtjeva za primitkom u hrvatsko državljanstvo. Strancu nije dopušteno nositi ispit izvan prostorija MUP-a, niti se konzultirati sa službenikom ili nekom drugom osobom za vrijeme trajanja ispita. Stranac može imati pet pogriješaka da bi položio ispit te službenik ispit ocjenjuje odmah nakon završetka isteka vremena. Ako stranac nema dovoljan broj točnih odgovora, može dobiti ispit na uvid. U *Pravilniku* je navedeno 110 pitanja koja se odnose na 10 kategorija, a to su: hrvatska kultura, povijest, društveno uređenje, književnost, umjetnost, običaji, sport, gospodarstvo, turizam i geografski položaj Republike Hrvatske. Pitanja su koncipirana po principu zaokruživanja jednoga točnoga odgovora ili nadopunjavanja pojma koji nedostaje.

Upitnikom se time što je na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu utvrđuje poznavanje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma, a putem pitanja iz kulture i društvenoga uređenja utvrđuje se poznavanje temeljnih pojmova, događaja, osoba i dr. koje Hrvatsku čine prepoznatljivom u svijetu.

5. Integracija i jezik

5.1 Osnovni modeli integracije

Tri osnovna modela integracije jesu asimilacijski model, multikulturalizam i interkulturalizam (Bužinkić i Kranjec 2012: 5). Multikulturalizam je model „koji se temelji na prepoznavanju i poštovanju postojanja različitih grupa unutar jednog društva koje koegzistiraju, nenasilno i jednakopravno“ (Benčić i sur. 2005, prema Bužinkić i Kranjec 2012: 6). Interkulturalizam se odnosi na interkulturalni dijalog između pojedinca i zajednice koji uključuje visoku razinu tolerancije i obostrano prihvaćanje (Bužinkić i Kranjec 2012: 6).

Kada je riječ o primjeni asimilacijskoga modela u obrazovnom sustavu, država ne potiče dopunsko školovanje. Težište je na službenom jeziku, povijesti i kulturi. Država koja omogućuje model multikulturalizma u obrazovanju financira posebne poticaje za odvojene škole i potiče učenje materinskoga jezika, kao i vjerske i kulturalne procese u sklopu odgoja i obrazovanja. Države koje su odabrale model interkulturalizma omogućavaju pristup učenju i materinskoga i službenoga jezika te zabranjuju segregaciju (Salama 2011, prema Bužinkić i Kranjec 2012: 7).

Emina Bužinkić i Julija Kranjec smatraju da učinkovit obrazovni proces svoje uporište treba imati u modelu interkulturalizma. Obrazovni pristup koji se temelji na interkulturalizmu u

praksi označava individualizirani i otvoreni program učenja jezika koji je sklon promjenama ovisno o potrebama učenika. Nastavni materijali nisu fiksni nego prilagodljivi, a nastavnici se osposobljavaju i usavršavaju za rad s tražiteljima međunarodne zaštite. Posebna se pažnja treba posvetiti djeci izbjeglicama i interkulturalizmu u školama, jezičnim tečajevima namijenjenim odraslim osobama te visokomu obrazovanju izbjeglica (Bužinkić i Kranjec 2012: 15).

5.2 Integracijska politika Republike Hrvatske

Potpisivanjem *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU* 2001. godine Republika Hrvatska započela je rad na usklađivanju propisa koji se odnose na migracijske, azilne i integracijske politike sa pravnom stečevinom Europske unije. Do 2013. godine temeljni zakoni kojima su se uređivala prava i obveze stranaca bili su *Zakon o strancima* i *Zakon o azilu*. Najvažniji dokumenti koji se odnose na integraciju stranaca do migrantske krize jesu: *Migracijska politika Republike Hrvatske za 2007./2008.*, *Migracijska politika Republike Hrvatske za razdoblje od 2013. do 2015.*, i *Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine* (Ajduković i dr. 2019: 16–17).

*Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine*³² objavljen je u srpnju 2013. godine. U *Akcijskom planu* ističu se tri mjere: 1. Osigurati izradu materijala o osnovnim informacijama o sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj s rokom do 2013. godine, 2. Koordinirati uključivanje tražitelja azila, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, povratnika i stranaca u odgojno-obrazovne ustanove zbog učenja hrvatskog jezika s rokom do 2014. godine i 3. Osigurati trajno stjecanje socijalne i građanske kompetencije u sustavu redovitoga osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja s kontinuiranim vremenskim rokom.

*Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine*³³ objavljen je u svibnju 2017. godine. U poglavlju *Učenje jezika i obrazovanje* iznose se planirane mjere i ciljevi kojima bi se unaprijedilo postojeće stanje glede jezika i obrazovanja. Prvi cilj jest „Provoditi učenje hrvatskoga jezika za sve dobne skupine kao prvog preduvjeta uspješne integracije“ putem mjera osiguravanja azilantima i strancima

³²

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/30092013/Akcijski%20plan%20za%20uklanjanje%20prepreka%20u%20ostvarivanju%20pojedinih%20prava%20u%20podruc%20c4%8dju%20integracije%20stranaca%20za%20razdoblje%20od%202013%20do%202015%20godine.pdf>, pristupljeno: 29. 6. 2021.

³³

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf>, pristupljeno: 29. 6. 2021.

pod supsidijarnom zaštitom učenje hrvatskoga jezika, povijesti i kulture u svim gradovima (Mjera 9.1.) te osiguranje provedbe pripremne i dopunske nastave za učenike osnovnih i srednjih škola koji ne znaju ili nedostavno znaju hrvatski jezik (Mjera 9.2.). Drugi cilj „Unaprijediti pristup obrazovanju svim dobnim skupinama s ciljem nastavka obrazovanja i zapošljivosti“ odnosi se na mjere koje obuhvaćaju uključivanje u odgojno-obrazovni sustav djece i mladih u najkraćem mogućem roku (Mjera 10.1.), omogućavanje azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji imaju status studenta prijavu na natječaje za studentski smještaj i državne stipendije za studente slabijeg socioekonomskog statusa pod uvjetima koji se primjenjuju na državljane RH (Mjera 10.2.), prilagodbu informacijskoga sustava za upis na visoka učilišta azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom (Mjera 10.3.), osiguravanje priznavanja obrazovnih kvalifikacija i ranije stečenih kompetencija osobama koje zbog kriznog i nesigurnog stanja u zemljama podrijetla ne mogu pribaviti stečene diplome i druge dokumente kojima potvrđuju prethodnu razinu obrazovanja (Mjera 10.4.), omogućavanje osobama starijima od 15 godina, a koje u svojim zemljama nisu imale priliku završiti obrazovanje, besplatan završetak osnovnoga ili srednjega obrazovanja u sustavu obrazovanja odraslih (Mjera 10.5.), osiguravanje osobama starijima od 15 godina besplatne prekvalifikacije, osposobljavanje i usavršavanje s ciljem bolje društvene uključenosti i izlaska na tržište rada (Mjera 10.6.), informiranje odgojno-obrazovnih ustanova, visokih učilišta i ustanova za obrazovanje odraslih o pravima i obvezama osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (Mjera 10.7.). Posljednje dvije mjere – provedba stručnoga usavršavanja i pružanje podrške odgojno-obrazovnim i andragoškim radnicima prilikom uključivanja djece i mladih u odgojno-obrazovni sustav te odraslih osoba u sustav obrazovanja odraslih (Mjera 11.1.) i osnaživanje partnerstva organizacija civilnoga društva i odgojno-obrazovnih ustanova u provedbi projekata interkulturnog obrazovanja te obrazovanja o građanskim i ljudskim vrijednostima (Mjera 11.2.) navedene su pod ciljem „Osnažiti kapacitete i provedbu integrativnih aktivnosti u obrazovnom sustavu“. Nositelj svih mjera je Ministarstvo znanosti i obrazovanja te je planiran rok ispunjavanja svih mjera naveden kao kontinuiran, osim mjere koja se tiče prilagodbe informacijskoga sustava za upis na visoka učilišta čiji je rok određen do prosinca 2017.

U Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2013. do 2016. godine³⁴ nalazi se Provedbena mjera 83.3. kojom se planira organiziranje učenja hrvatskoga

³⁴ <https://ljudskaprava.gov.hr/pristup-informacijama-16/strategije-planovi-i-izvjesca/nacionalni-programi-547/547>, pristupljeno: 29. 6. 2021.

jezika za azilante, strance pod supsidijarnom zaštitom i članove njihovih obitelji na razini svih županija u Republici Hrvatskoj.

Vodič kroz integraciju – osnovne informacije za integraciju stranaca u hrvatsko društvo³⁵ objavljen je 2015. godine te je preveden na pet jezika: engleski, francuski, urdu, farsi i arapski. Namijenjen je svim strancima koji se žele integrirati u hrvatsko društvo. Sastoji se od devet poglavlja (Riječ dobrodošlice, O Republici Hrvatskoj, Reguliranje statusa, Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj, Stanovanje, Obrazovanje, Socijalna skrb, Zdravstvena zaštita stranaca i Organizacije civilnoga društva). U *Vodiču* se daju osnovne informacije te popis ustanova kojima se stranac može obratiti za pomoć i informacije. Kao kontakti za upite oko učenja jezika i obrazovanja navedeni su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencija za znanost i visoko obrazovanje (Nacionalni ENIC/NARIC ured), Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Rijeci, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište u Zadru, Sveučilište u Dubrovniku, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Međunarodno sveučilište u Dubrovniku, DIU LIBERTAS međunarodno sveučilište, Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilište Sjever i Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik.

U dopunjenom izdanju *Vodiča kroz integraciju*³⁶ objavljenom 2019. godine navedene su i sljedeće organizacije civilnoga društva kao organizacije koje pružaju uslugu podučavanja hrvatskoga jezika: Hrvatski Crveni križ, Isusovačka služba za izbjeglice, Rehabilitacijski centar za stres i traumu, Društvo Afrikanaca u Hrvatskoj, Centar za mirovne studije i Are You Syrious?.

5.3 Integracija i hrvatski jezik u praksi

Unatoč navedenim dokumentima – zakonima, pravilnicima, odlukama, Akcijskim planovima za integraciju koji upućuju na teoretski angažman za osiguravanje sustavnoga podučavanja hrvatskoga jezika ranjivih skupina stranaca, brojni autori koji se bave integracijom u Republici Hrvatskoj upozoravaju na poznavanje jezika kao ključne komponente integracije, ali i diskrepanciju kada je riječ o kontinuiranoj provedbi tečaja hrvatskoga jezika.

³⁵ <https://ljudskaprava.gov.hr/integracija-stranaca-u-hrvatsko-drustvo/643>, pristupljeno: 29. 6. 2021.

³⁶ https://civis-mundi.hr/wp-content/uploads/2021/01/Vodic-kroz-integraciju_HRVATSKI.pdf, pristupljeno: 29. 6. 2021.

U slučaju manjkave provedbe integracijske politike tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom lako mogu postati socijalno isključene skupine stranaca. Ana Tecilazić Goršić smatra da je pristup obrazovanju od presudne važnosti za integraciju izbjeglica. Također ističe da „nepoznavanje jezika onemogućava komunikaciju pa tako i integraciju s dominantnom zajednicom“ te da bez otvorenoga obrazovnoga sustava glede priznavanja kvalifikacija i kompetencija, ali i bez odgovarajućega obrazovanja izbjeglicama nije omogućen izlazak na tržište rada što znatno utječe na pojedinčevu egzistenciju (Tecilazić Goršić 2017: 445).

Godine 2012. Emina Bužinkić i Julija Kranjec upozorile su na izostanak „dugoročno kvalitetnih rješenja u svim područjima integracije, primarno u učenju hrvatskoga jezika...“ (Bužinkić i Kranjec 2012: 9).

Godine 2014. *Centar za mirovne studije* objavio je izvještaj *Izazovi integracije – izvještaj za 2013. godinu* u kojem navodi da je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta „od 2011. godine do danas obustavilo financiranje tečaja jezika za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom“ koji su „prisiljeni snalaziti se pohađajući neformalne, volonterske tečajeve jezika koje vode Hrvatski Crveni križ i CMS“. Kada je riječ o pripremnoj ili dopunskoj nastavi za djecu koja ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik, autori navode da „škole nisu organizirale dodatnu nastavu već su se djeca snalazila dodatnim volonterskim podukama“ (Bužinkić i dr. 2014: 31–32).

U Nacionalnim izvještajima o sustavu azila (izvještaji iz 2016., 2017., 2018. i 2019.) u Hrvatskoj *Hrvatski pravni centar* (u nastavku: HPC) navodi da se, kada je riječ o azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, tečajevi hrvatskoga jezika ne provode kontinuirano. S navedenim skupinama rade volonteri i zaposlenici civilnih udruga koji im pružaju jezičnu poduku. U izvješću iz 2016. godine HPC ističe da se službeni tečaj hrvatskoga jezika nije proveo te da je 2015. godine održan samo jedan tečaj u trajanju od 70 sati. Godine 2016. Ministarstvo je sklopilo sporazume s učilištima u Puli, Poreču, Kutini, Splitu, Zagrebu i Velikoj Gorici, ali i ti su tečajevi održani u trajanju od 70 sati, iako je održavanje nastave bilo predviđeno u trajanju od 200 sati.³⁷ U 2017. godini održala su se dva tečaja hrvatskoga jezika, također u trajanju od 70 sati. Broj sati ocijenjen je kao nedovoljan za uspješni integracijski

³⁷ <https://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2018/06/Nacionalni-izvjestaj-o-sustavu-azila-2016.pdf>, pristupljeno: 2. 7. 2021.

proces.³⁸ Prema izvještaju iz 2018., i te se godine tečaj održao dva puta po 70 sati.³⁹ U izvještaju iz 2019. godine nema podataka o održavanju tečaja te izvještaj potvrđuje probleme koji su navedeni u prethodnim izvještajima.⁴⁰

Dunja Kosi i Anamarija Kovač s Pravnog fakulteta u Zagrebu u radu *Put bez povratka – Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo* ističu nepostojanje kategorije azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom pri upisu na visoka učilišta jer informatički sustav razlikuje samo hrvatske državljane i strance. Azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom ne ulaze ni u jednu od spomenutih kategorija pa autorice ističu nužnost promjene informatičkoga sustava kako bi oni mogli ostvariti svoje pravo na obrazovanje (Kosi i Kovač 2015: 54). Autorice se referiraju i na učenje hrvatskoga jezika i ističu da je poduku hrvatskoga jezika nužno početi provoditi odmah nakon dolaska stranca u Republiku Hrvatsku kako bi se time ubrzao i olakšao proces integracije. Primjećuju i da je većina propisa usmjerena na azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom koji imaju pravo na osnovno ili srednje obrazovanje, a da za odrasle postoji samo *Program učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo* iz 2014. godine (Kosi i Kovač 2015: 55).

Centar za mirovne studije u radu *Ne-funkcionalna integracija za izbjeglice – Što sve država nije učinila za izbjeglice?*⁴¹ iz 2016. godine navodi da tražitelji međunarodne zaštite ovise o volonterima i njihovoj poduci hrvatskoga jezika jer Republika Hrvatska ne provodi tečaj iako je propisan zakonom. Nadalje, navodi se da je u 2015. godini država samo jednom osigurala tečaj hrvatskoga jezika.

Ranka Đurđević i Martina Podboj u jednom dijelu rada *Izbjeglice kao posebna kategorija učenika inog jezika* iz 2017. osvrću se na zakonske okvire i praksu. Autorice potvrđuju da se „propisani tečajevi ili ne provode ili se provode sporadično“ (Đurđević i Podboj 2017: 248). Nadalje, upozoravaju na problem koji se tiče tečajeva, dobne skupine i statusa međunarodne zaštite. Pravo na tečaj imaju azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom što znači da tražitelji međunarodne zaštite ne ostvaruju pravo na tečaj. Đurđević i Podboj smatraju da se ta uredba najviše negativno odražava na maloljetne tražitelje međunarodne zaštite koji se zbog

³⁸ <https://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2018/10/Nacionalni-izvjestaj-o-sustavu-azila-2017.pdf>, pristupljeno: 2. 7. 2021.

³⁹ <http://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2019/09/Hrvatski-sustav-azila-u-2018.pdf>, pristupljeno: 2. 7. 2021.

⁴⁰ <http://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2020/10/Hrvatski-sustav-azila-u-2019.pdf>, pristupljeno: 2. 7. 2021.

⁴¹

https://www.cms.hr/system/publication/pdf/81/POLICY_BRIEF_CENTRA_ZA_MIROVNE_STUDIJE__to_dr_ava_nije_u_inila_za_izbjeglice.pdf, pristupljeno: 5. 7. 2021.

nepoznavanja jezika ne mogu uključiti u odgojno-obrazovne ustanove (Đurđević i Podboj 2017: 248).

Tatjana Sisgoreo je 2017. godine za potrebe istraživačkoga dijela svojega diplomskoga rada *Integracija iz perspektive azilanata*, koristeći se metodom polu-strukturiranoga intervjua, ispitala određeni broj azilanata kako bi zabilježila njihova mišljenja i iskustva o integraciji u Republici Hrvatskoj. Autorica ističe da se upravo jezik „pokazao kao jedan od glavnih problema integracijskog procesa koji usporava azilante u ostvarivanju svih ostalih prava“ (Sisgoreo 2017: 28). Naime, ispitanici su hrvatski jezik učili putem organizacija civilnoga društva u kojima tečajeve uglavnom ne provode nastavnici hrvatskoga jezika. Također su istaknuli i smanjeni opseg sati koji je, prema osobnoj procjeni, nedovoljan za ovladavanje hrvatskim jezikom. Nadalje, azilanti nisu niti tijekom postupka stjecanja međunarodne zaštite, niti nakon stjecanja međunarodne zaštite primili službene pozive radi pohađanja državnoga tečaja (Sisgoreo 2017: 29–30).

Rahela Jurković u članku *The Integration of Refugees into Croatian Society. Ethnographies of Exercising Rights* iz 2018. godine iznosi iskaz jednoga azilanta vezan uz tečaj hrvatskoga jezika. On je, došavši u Hrvatsku, hrvatski počeo učiti preko organizacije civilnoga društva, a službeni poziv za pohađanje tečaja (*Programa učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo*) primio je godinu dana nakon stjecanja statusa azilanta. Azil je dobio 2014. godine. Istaknuo je da nastavnici na tečaju nisu govorili engleski jezik što je znatno otežavalo razumijevanje i komunikaciju, a njegov učitelj hrvatskoga jezika (volonter) u nevladinoj organizaciji nije bio nastavnik hrvatskoga jezika (Jurković 2018: 108–109). Druga dvojica ispitanika podijelila su s autoricom svoje iskustvo vezano za *Program učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo*. Oni su, naime, tečaj pohađali 70 sati, a nakon uspješnoga završavanja prve cjeline, saznali su da se nastava za iduću cjelinu ne održava (Jurković 2018: 109–110).

U *Izvješću o provedbi mjera iz Akcijskog plana za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine, za 2017. i 2018. godinu*⁴² navedeno je da su u 2017. godini provedene sljedeće mjere⁴³: 9.1., 9.2., 10.1., 11.1. i 11.2. Mjere koje su djelomično provedene u 2017. godini jesu: 10.2., 10.3., 10.4. i 10.7. Mjere koje

⁴² <https://ljudskaprava.gov.hr/pristup-informacijama/strategije-planovi-i-izvjesca/izvjesca/562>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

⁴³ Mjere su navedene u poglavlju 5.2 ovoga rada.

nisu provedene u 2017. godini jesu: 10.5. i 10.6. U 2018. godini provedene su mjere: 9.1., 9.2., 10.1., 10.3., 10.4., 10.7., 11.1. i 11.2. Jedina djelomično provedena mjera u 2018. je 10.2. Mjere koje nisu provedene u 2018. jesu: 10.5. i 10.6.

U studenom 2017. godine *Ustanova za obrazovanje odraslih Dante* iz Rijeke u sklopu projekta *V.O.L.C.A.N.O. (Vocational Language for Care and New Opportunities for Migrants)* provela je tečaj hrvatskoga strukovnog jezika za tražitelje azila i azilante.⁴⁴

Godine 2017. održan je prvi besplatni tečaj hrvatskoga jezika za tražitelje azila i azilante. Za projekt su odgovorni *Croaticum* i nevladina udruga *Are You Syrious?*. Nastavu su izvodile *Croaticumove* lektorice i tri studentice. Polaznici su znali osnove hrvatskoga jezika te su se mogli predstaviti i započeti komunikaciju, a završetkom tečaja dobili su potvrdu za razinu B1.1. U sklopu projekta (od 2017. do 2020.) održana su ukupno četiri tečaja (Matijević i Mihaljević 2020: 155).

U srpnju 2018. godine u Centru za integraciju izbjeglica SOL završen je prvi tečaj hrvatskoga jezika koji je organizirala *JRS - Isusovačka služba za izbjeglice*.⁴⁵

U sklopu kolegija *Hrvatski kao ini jezik i društveno korisno učenje* troje studenata Filozofskoga fakulteta u Zagrebu je u zimskom semestru akademske godine 2018./2019. u prostoriji udruge *Are You Syrious?* održalo tečaj opismenjavanja tražitelja azila i azilanata.⁴⁶

Hrvatski zavod za zapošljavanje je u periodu od 2017. do 2019. azilante koji su tražili tečaj hrvatskoga jezika upućivao na nevladine organizacije i ustanove za obrazovanje odraslih zato što „nije zaprimio informaciju od nadležnog tijela o obrazovnim ustanovama u kojima se provode tečajevi i hodogram upućivanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita“⁴⁷.

3. veljače 2021. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo je na svojoj mrežnoj stranici projekt *Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, obrazovanje i priprema za uključivanje u tržište rada*⁴⁸ koji financira *Fond za azil, migracije i integraciju (AMIF - Asylum, Migration and Integration Fund)*. Projekt je namijenjen azilantima

⁴⁴ <https://epale.ec.europa.eu/hr/content/ustanova-za-obrazovanje-odraslih-dante-uspjesno-je-provela-tecaj-strukovnog-hrvatskog-jezika>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

⁴⁵ <https://www.vaticannews.va/hr/crkva/news/2018-07/završen-prvi-tecaj-hrvatskog-jezika-za-integraciju-izbjeglica.html>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

⁴⁶ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zele-nauciti-hrvatski-jezik-a-ne-znaju-ni-latinicu-reporteri-jutarnjeg-posjetili-su-jedinstveni-tecaj-opismenjavanja-azilanata-8438441>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

⁴⁷ <https://faktograf.hr/2019/11/15/u-tri-godine-hzz-niti-jednog-azilanta-nije-uputio-na-tecaj-hrvatskog-jezika-nema-gdje/>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

⁴⁸ <https://mzo.gov.hr/vijesti/informacija-o-tecajevima-hrvatskog-jezika-i-prijeвода-diploma-i-svjedodzbi-za-osobe-sa-statusom-azilanta-ili-osobe-pod-subsidijarnom-zastitom/4166>, pristupljeno: 5. 7. 2021.

i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji se žele uključiti u tečaj učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture u skladu s *Programom učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo* u trajanju od 280 sati, zatim azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom kojima je potrebno prevesti diplome ili svjedodžbe za nastavak obrazovanja ili uključivanje u tržište rada i azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji žele nastaviti osnovnoškolsko ili srednjoškolsko obrazovanje.

Kada je riječ o djeci izbjeglicama i njihovoj integraciji u školski sustav, u izvorima objavljenima na tu temu najčešće se navodi neprovođenje 58. članka *Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* prema kojemu bi djeca tražitelji međunarodne zaštite trebala biti upisana u školu u zakonskom roku od 30 dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U radu *Uključivanje djece izbjeglica u hrvatski odgojno-obrazovni sustav* Centra za mirovne studije, GOOD Inicijative i Inicijative Dobrodošli! objavljenoga u lipnju 2017. navode se poteškoće na koje nailaze djeca pri uključivanju u odgojno-obrazovni sustav. Prva poteškoća jest ona koja se odnosi na upis: „Analizom dostupnih podataka (...), djecu se u odgojno-obrazovni proces uključuje s odgodom od nekoliko mjeseci, tri i više mjeseci od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu.“⁴⁹ Druga poteškoća jest testiranje o psiho-fizičkoj spremnosti i znanju. Testiranje se provodi prije upisa, a Iva Milardović Štimac (djelatnica Gradskoga ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba) smatra kako je ono „verbalno i problematično, ograničeni smo vremenom i instrumentarijem.“ Milardović Štimac sugerira neverbalno psihološko testiranje umjesto verbalnoga. Marijana Međugorac iz udruge *Are You Syrious?* ističe da se testiranje „provodi bez standardizacije“ i napominje kako se „radi o pukoj improvizaciji“. Kod ovoga postupka važno je istaknuti da se dijete nakon testiranja ne mora upisati u razred s vršnjacima nego ono može pohađati niži razred što u kontekstu socijalizacije i integracije nije najbolje rješenje zato što je, prema Međugorac, djeci važno biti u istoj dobnoj skupini te pohađanje nižega razreda ne utječe pozitivno na njihovu motivaciju. Autori rada predlažu da se procjena učenika ne provodi pri upisu nego nakon nekoliko mjeseci školovanja, odnosno nakon pripreme i dopunske nastave te pohađanja nastave u vršnjačkom razredu kako bi ona bila kvalitetnija. Također napominju i ukidanje standardnoga testiranja jer se praćenje može provoditi kontinuirano za vrijeme učenikovoga praćenja nastave. Sljedeća poteškoća pri upisu jest tehničke naravi – naime, neka djeca nemaju OIB i sukladno tomu ne mogu biti

⁴⁹ http://oz.goo.hr/wp-content/uploads/2017/10/2017-OZ_Obrazovanje-djece-izbjeglica_Policy-brief.pdf, pristupljeno: 10. 7. 2021.

upisana u e-Maticu nego samo u matičnu knjigu. Oni na kraju godine, prema dopisu Ministarstva znanosti i obrazovanja, dobivaju svjedodžbu s evidencijskim brojem za strance. Što se tiče već spomenute pripreme i dopunske nastave, autori upućuju na to da se ona u nekim školama ne počinje provoditi odmah nego tek nakon nekoliko mjeseci. Nadalje, naglašava se da je 70 sati nedovoljan broj sati za savladavanje hrvatskoga jezika u praksi. Ravnateljica Osnovne škole Mate Lovraka, Vedrana Banda osvrće se na problem vezan za radne materijale: „Kao teškoću možemo navesti nedostatak udžbenika i nastavnog materijala za poučavanje hrvatskog jezika kao stranoga jezika, te nepostojanje razrađenih programa i educiranih učitelja za poučavanje hrvatskoga jezika kao stranog jezika.“ Kada je riječ o pripremljenoj nastavi, učitelji i nastavnici ju smatraju korisnom, ali upućuju na to da je učeniku potrebno 210 sati, to jest, tri ciklusa po 70 sati za uspješno savladavanje hrvatskoga jezika. Sugeriraju i više sati na tjednoj razini kao i ljetnu nastavu. Posljednje dvije poteškoće navedene u radu vezane su za nedostatak udžbenika za djecu, neorganiziran lokalni prijevoz te nedostatak podrške i stručnoga usavršavanja stručnoga osoblja škole.

Problem vezan uz broj nastavnih sati pripreme nastave potvrđuje i diplomski rad Reje Vrandečić iz 2019. godine *Barijere suradnji škole i obitelji tražitelja azila i azilanata*. Autorica je intervjuirala 12 stručnih djelatnika u 5 osnovnih škola koji su pozitivno ocijenili pripremljenu nastavu te je pet ispitanika „iskazalo nezadovoljstvo načinom na koji je uključivanje djece tražitelja azila i azilanata organizirano, posebice neadekvatnošću pripreme nastave hrvatskog jezika i neusklađenošću školskih programa matične i domicilne države“ (Vrandečić 2019: 37). Jedan je ispitanik istaknuo da propisani broj sati nije dovoljan za savladavanje hrvatskoga jezika. Drugi ispitanik predložio je da se pripremljena nastava ne održava samo za djecu nego i za cijelu obitelj radi brže i lakše integracije (Vrandečić 2019: 37).

Nadalje, kada je riječ o udžbenicima za pripremljenu nastavu, diplomski rad Antonije Šeneta *Pravo na obrazovanje djece izbjeglica integriranih u zagrebačku osnovnu školu* iz 2019. godine dokazuje postojanje toga problema u praksi. Autorica je intervjuirala 13 učiteljica i asistentica u jednoj osnovnoj školi te je zaključila da „u području pripreme nastave hrvatskog jezika ne postoji udžbenik niti bilo kakvi drugi materijali za rad što može utjecati na kvalitetu poučavanja i organizaciju pripreme nastave hrvatskog jezika“ (Šeneta 2019: 104). Rad također dokazuje i to da djeca nisu upisana u školu u zakonskom roku: „... s obzirom da se integracija djece izbjeglica u hrvatski odgojno-obrazovni sustav odvila s odgodom od tri mjeseca“ (Šeneta 2019: 104).

Katarina Perić i Marina Merkaš u radu *Iskustva i prilagodba djece izbjeglica u Hrvatskoj* iz 2020. godine intervjuiranjem djece izbjeglica za potrebe diplomskoga rada jedne od autorica došle su do rezultata koji ukazuju na to da djeca hrvatski jezik ne smatraju teškim za učenje te da pritom ističu razliku između hrvatskoga i materinskoga jezika. Nadalje, naglašavaju važnost dobrog odnosa i suradnje s nastavnicima kao i podrške koju im pružaju drugi učenici u razredu. Neka djeca učila su hrvatski jezik s volonterima i djelatnicima prihvatilišta. Važno je istaknuti i to da djeca, došavši u Republiku Hrvatsku, „nisu znala hoće li nastaviti školovanje“ (Perić i Merkaš 2020: 130).

Glede upisa u srednju školu, neki izvori ukazuju na to da provedba zakona u praksi nije jednako uspješna u odnosu na upis u osnovnu školu te da su najugroženija skupina učenika maloljetnici bez pratnje. Jutarnji list je u već spomenutom članku *Žele naučiti hrvatski jezik, a ne znaju ni latinicu* iz 2019. godine o opismenjavanju azilanata izvijestio o slučaju šesnaestogodišnjega dječaka iz Sirije koji u trenutku objavljivanja članka nije bio upisan u srednju školu iako je u Republici Hrvatskoj boravio osam mjeseci. Anamaria Macanović (koordinatorka za integraciju i članica udruge *Are You Syrious?*) neprovođenje zakona u njegovu slučaju pripisuje lokalnim vlastima, Ministarstvu obrazovanja i međunarodnim organizacijama koje se bave integracijom azilanata. Macanović ističe da bi se pripremna nastava trebala održavati prije početka nastave, ali zaključuje da se „bez obzira na sve druge prepreke, djeca izbjeglice prilično uspješno uključuju u školovanje u Hrvatskoj.“⁵⁰

U članku *Migranti i izbjeglice u Hrvatskoj: teško do škole i posla*⁵¹ koji je objavljen na mrežnim stranicama *Deutsche Welle* 2020. godine, udruga AYS upozorava na to da se, kada je riječ o upisu u srednju školu, zakonski rok često ne poštuje. Ističe se slučaj učenika srednjoškolske dobi iz Afganistana koji se iz Hrvatske preselio u Austriju, a iz koje je vraćen te je godinu dana čekao na upis u srednju školu. Učenik nije upisan u školu te je na Pučkom otvorenom učilištu završio program osposobljavanja odraslih.

Drago Župarić-Iljić i Dubravka Mlinarić godine 2015. objavili su rad *Strani maloljetnici bez pratnje u Republici Hrvatskoj: problematika učenja jezika i obrazovanja* u kojemu detaljno prikazuju sve faze kroz koje maloljetnici bez pratnje prolaze pri pristupanju obrazovnom sustavu. Autori ističu sustavno neodržavanje kontinuiranoga i dostupnoga tečaja hrvatskoga

⁵⁰ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zele-nauciti-hrvatski-jezik-a-ne-znaju-ni-latinicu-reporteri-jutarnjeg-posjetili-su-jedinstveni-tecaj-opismenjavanja-azilanata-8438441>, pristupljeno: 10. 7. 2021.

⁵¹ <https://www.dw.com/bs/migranti-i-izbjeglice-u-hrvatskoj-te%C5%A1ko-do-%C5%A1kole-i-posla/a-52561291>, pristupljeno: 10. 7. 2021.

jezika kao i volonterski doprinos u radu s ovom ranjivom skupinom. Posebno je zanimljiva činjenica da djeca koja u RH borave nezakonito mogu upisati i pohađati osnovnu školu, dok sa srednjom školom, fakultetom ili stručnim osposobljavanjem to nije slučaj (MIPEX 2014: 18, prema Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 348–349). Nadalje, ističe se i postojanje *Odluke o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod subsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih* koja se, prema Župarić-Iljić i Mlinarić, „u praksi rijetko ostvaruje“ (Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 349). Autori se referiraju i na *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* prema kojemu djeca starija od 15 godina nemaju pravo na besplatno obrazovanje. Pritom se iznose podatci Ministarstva unutarnjih poslova koji pokazuju da 86% maloljetnika bez pratnje pripada upravo tomu uzrastu (Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 356). Kada je riječ o dodatnoj nastavi hrvatskoga jezika, autori zaključuju da se ona „selektivno provodi“ (Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 353). Kao primjer pozitivne prakse u hrvatskomu obrazovnome sustavu ističu se pripremna i dopunska nastava (Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 353). Zaključno, činjenica jest da su maloljetnici bez pratnje najčešće djeca kojoj je RH jedna od tranzitnih zemalja i u kojoj oni ne namjeravaju ostati. Čini se da upravo zbog toga sustav zakazuje kada je riječ o uključivanju maloljetnika bez pratnje u obrazovni sustav, no to i dalje nije dovoljno dobar razlog za očito zanemarivanje uključivanja u obrazovanje na koje ova ugrožena skupina ima pravo. To dokazuju i autori referirajući se na poteškoće poput suradnje sa stručnom službom, izvođenja dodatne mentorske nastave, ali i nastave za djecu na nezakonitom boravku za koje smatraju da su „dijelom neimplementirani zbog nepostojanja volje za provedbom u kontekstu koji karakterizira rano napuštanje sustava od za njega predviđenih korisnika“ (Župarić-Iljić i Mlinarić 2015: 358).

5.3.1 Hrvatski jezik kao ini jezik na Sveučilištima u Republici Hrvatskoj

Godine 1962. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu počeo se provoditi „hrvatskosrpski jezični tečaj“ prema globalno-strukturalnoj audio-vizualnoj metodi. Za tečaj su zaslužna dvojica profesora – pročelnik Zavoda za fonetiku Petar Guberina i francuski profesor Paul Rivenc (Leskovar i Pranjić 1962: 121). Tečaj je nekoliko puta mijenjao naziv, a od 2007. godine službeno se naziva *Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik*. Današnja se nastava temelji na spoznajama iz raznih znanstvenih područja poput primijenjene lingvistike, psiholingvistike i glotodidaktike. Tečajeve mogu pohađati inozemni studenti, potomci hrvatskih iseljenika, stranci, tražitelji azila i azilanti. Na *Croaticumu* se provodi ukupno deset programa: Semestralni tečaj hrvatskoga jezika i kulture, Skraćeni semestralni tečaj hrvatskoga

jezika i kulture za Erasmus+ studente, Jednomjesečni tečaj hrvatskoga jezika i kulture, Croaticumova ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture, Croaticumova jesenska škola hrvatskoga jezika i kulture, Croaticumova zimska škola hrvatskoga jezika i kulture, Specijalizirani intenzivni tečaj hrvatskoga jezika i kulture, Izborni programi hrvatskoga jezika i kulture, Modul Hrvatski kao drugi i strani jezik te Individualna nastava hrvatskoga jezika i kulture. U šezdeset godina postojanja, Croaticum je imao više od dvadeset tisuća polaznika.⁵²

Na Filozofskom fakultetu u Osijeku provodi se program *Učenje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma za strance*. Program se izvodi za odrasle osobe u početnom, višem i naprednom stupnju.⁵³ Odsjek za hrvatski jezik i književnost organizira Zimsku školu hrvatskoga jezika i kulture.⁵⁴

Na Filozofskom fakultetu u Rijeci u sklopu Riječke kroatističke škole provodi se pet programa učenja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika: Inojezični hrvatski, dva Intenzivna tečaja, Individualizirana nastava i Temeljni početnički tečaj. Riječka kroatistička škola organizira i Ljetnu školu hrvatskoga jezika, kulture i civilizacije.⁵⁵

Stranci i iseljenici u Splitu hrvatski jezik mogu učiti u Centru za hrvatske studije u svijetu Filozofskoga fakulteta. Centar za hrvatske studije u svijetu osnovan je 2007. godine. Svakoga srpnja organizira se Ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture.⁵⁶

Na Sveučilištu u Zadru svakoga ljeta održava se Međunarodna ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture „Zoranićeva arkadija“ koju organizira Odjel za kroatistiku i slavistiku Filozofskoga fakulteta.⁵⁷

Što se tiče učenja hrvatskoga jezika putem interneta⁵⁸, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska matica iseljenika i Sveučilišni računski centar (SRCE) osmislili su e-tečaj hrvatskoga jezika za početnu

⁵² https://croaticum.ffzg.unizg.hr/?page_id=4676&lang=hr, https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/sve-je-veci-interes-za-ucenje-hrvatskog-jezika-u-mnogim-dijelovima-svijeta-i-to-ne-samo-kod-potomaka-iseljenika/?meta_refresh=true, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵³ <https://www.ffos.unios.hr/program-ucenje-hrvatskoga-jezika-i-latinicnoga-pisma-za-strance-i-ispit>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵⁴ <https://www.ffos.unios.hr/hrvatski/zimska-skola-hrvatskoga-jezika-i-kulture>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵⁵ <http://rks.ffri.hr/hr/tecajevi.html>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵⁶ https://www.ffst.unist.hr/centri/centar_za_hrvatske_studije_u_svijetu#, pristupljeno: 12. 7. 2021.

<https://slobodnadalmacija.hr/split/stranci-masovno-uce-hrvatski-u-splitu-talijan-luca-govorim-ikavicom-a-mojim-prijateljima-je-to-cudno-i-smijesno-272869>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵⁷ <https://www.zadarskolist.hr/clanci/28072017/iz-cijeloga-svijeta-dolaze-u-zadar-u%C4%8Diti-hrvatski-jezik>, <https://kroatistika.unizd.hr/ljetna-skola-hrvatskoga-jezika>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁵⁸ S obzirom na to da je pandemija koronavirusa utjecala na način rada brojnih ustanova diljem svijeta, neke škole stranih jezika, civilne udruge i Sveučilišta u Republici Hrvatskoj pružaju uslugu individualnoga poučavanja hrvatskoga jezika putem interneta.

razinu učenja u trajanju od 24 sata – *HiT-1*⁵⁹. Učenici koji su savladali osnove hrvatskoga jezika mogu nastaviti učenje putem individualne e-nastave *Hej* koja uključuje 10 sati učenja jezika. Tečajevi hrvatskoga jezika A1.HR i A2.HR besplatni su tečajevi koji uključuju obradu 80 nastavnih jedinica u trajanju od 45 minuta.

Od 2016. svi zainteresirani za učenje hrvatskoga jezika mogu ga učiti i putem portala *HR4EU*⁶⁰. HR4EU besplatni je sustav za e-učenje hrvatskoga jezika koji su razvili lingvisti s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

⁵⁹ <http://www.unizg.hr/suradnja/medunarodna-suradnja/ucenje-hrvatskoga-jezika-za-strance/online-tecajevi-hrvatskog-jezika-hit/>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

⁶⁰ <https://www.hr4eu.hr/>, pristupljeno: 12. 7. 2021.

6. Zaključak

Hrvatski jezik kao ini jezik u Hrvatskoj se podučava i znanstveno proučava već šezdeset godina te se kao disciplina intenzivno razvija, o čemu svjedoče brojne aktivnosti i programi koji se provode na Sveučilištima u Republici Hrvatskoj. Pristupanje Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine i izbjeglički val 2015. godine utjecali su, među inim, i na azilne, migracijske, integracijske, obrazovne i jezične politike Republike Hrvatske. Republika Hrvatska prilagodila je svoje zakonske propise europskim propisima s ciljem davanja pomoći ranjivim skupinama koje su svoj smještaj pronašle u Republici Hrvatskoj. Od 2008. do 2014. godine objavljeno je ukupno šest (dva pravilnika i četiri programa) pravnih akata kojima se propisuje učenje hrvatskoga jezika za strance, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom. Navedeni propisi odnose se na dobne skupine koje uključuju učenički uzrast i odrasle osobe. Osim navedenih pravnih akata, Republika Hrvatska donijela je i druge dokumente poput *Akcijskih planova za integraciju, Nacionalnoga programa zaštite i promicanja ljudskih prava* i dr. kojima se dokazuje sustavna briga za integraciju stranaca u hrvatsko društvo. Kao najveći problem obrazovnoga sustava u literaturi se smatra upis u školski sustav koji se ne ostvaruje odmah nego s odgodom od nekoliko mjeseci. Upućuje se i na nužnu promjenu u dosadašnjem testiranju pri upisu koje bi pokazalo relevantnije rezultate u procjeni učenikova psiho-fizičkoga stanja ako bi se izvodilo nakon upisa u školu, odnosno kada se dijete donekle integrira u novu zajednicu i ostvari određenu i barem osnovnu razinu komunikacijske kompetencije na hrvatskom jeziku. U radu s djecom tražiteljima međunarodne zaštite i azilantima od ključne je važnosti usavršavanje školskih djelatnika i razvijanje asertivnoga i senzibilizirajućega pristupa zato što su djeca tražitelji međunarodne zaštite često djeca koja su u prošlosti bila izložena traumatskim događajima pa pristup i rad moraju biti prilagođeni njima. Kada je riječ o učenicima srednjoškolske dobi i njihovoj integraciji u obrazovni sustav, uz odgodu upisa ističe se i zakonska regulativa prema kojoj učenik stariji od 15 godina nema pravo na besplatno obrazovanje. Najugroženija srednjoškolska skupina jesu maloljetnici bez pratnje koji su često uskraćeni u pogledu učenja jezika i pristupa obrazovnomu sustavu zato što su to djeca kojima je RH tranzitna zemlja u kojoj većina boravi samo na određeno vrijeme. Ipak, uključivanje djece tražitelja međunarodne zaštite i djece azilantata u obrazovni sustav Republike Hrvatske pokazalo se uspješnim uz obveznu suradnju škole, roditelja i volontera koji nerijetko djeci pružaju pomoć u učenju jezika i ostalih nastavnih predmeta. Na najviše poteškoća u integraciji i učenju hrvatskoga jezika nailaze odrasli tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom. Ova je skupina motivirana za učenje hrvatskoga jezika no evidentan je

nedostatak dosljednoga i cjelovitoga provođenja zakonski propisanoga tečaja. Ono što strancima u Republici Hrvatskoj olakšava integraciju jest to što žive u državi u kojoj je službeni jezik materinski jezik i glavni komunikacijski jezik većini stanovništva, ali sama izloženost jeziku bez kontinuiranoga učenja sa stručnom osobom nije dovoljna za učinkovitu integraciju. Integracija je dugotrajan proces koji obuhvaća prilagodbu u mnogim aspektima života, a učenje jezika neizostavan je i iznimno bitan dio integracijskoga procesa. Nevladine organizacije zajedno s volonterima uočavaju važnost podrške u integraciji i zapravo su one te koje kontinuirano provode zakon i koje strancima pružaju mogućnost ostvarivanja prava na učenje službenoga jezika. Društvo je prepoznalo važnost jezika u integraciji, ali bez obzira na angažman koji pokazuju civilne udruge i Sveučilišta, evidentna je diskrepancija kada je riječ o provođenju državnoga tečaja za tražitelje međunarodne zaštite i azilante. Neprekidni jezični tečajevi jedini su način da se stanci integriraju i postanu neovisne osobe u društvu. Zaključno, ovaj rad jedan je od brojnih koji upućuju na nedosljednost provođenja državnoga tečaja hrvatskoga jezika za tražitelje međunarodne zaštite i azilante u kojemu su prikazani svi najvažniji dokumenti koji se odnose na integracijsku, obrazovnu i jezičnu politiku u kontekstu podučavanja hrvatskoga jezika ove ranjive društvene skupine. Otvara se prostor za daljnje sustavno praćenje zakonskih provedbi u praksi.

7. Popis literature

Ajduković, Dean, Dinka Čorkalo Biruški, Margareta Gregurović, Jelena Matić Bojić, Drago Župarić-Iljić. 2019. *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske.

Bagić, Tihana. 2012. Samostalnost u učenju stranih jezika i Zajednički europski referentni okvir za jezike (ZEROJ). U: *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 58 (27): 222–233.

Balažić Bulc, Tatjana, Vesna Požgaj Hadži. 2016. Zauvijek susjedi – ali i sustanari: hrvatski jezik u kontekstu slovenske jezične politike. U: *CLARC 2016: Perspektive jezičnoga planiranja i jezične politike. Knjiga sažetaka*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Bekić, Janko. 2010. Mono vs. multi: kulturalizmi u znanosti i politici. U: *Čemu: časopis studenata filozofije*, 9 (18/19): 252–263.

Bužinkić, Emina, Julija Kranjec. 2012. *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj. Uključivanje azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo*. Zagreb: Centar za mirovne studije.

Bužinkić, Emina, Mitre Georgiev, Petra Jurlina, Lana Jurman, Julija Kranjec, Lucija Kuharić, Sara Lalić, Mirjana Mikić Zeitoun, Cvijeta Senta, Tea Vidović. 2014. *Izazovi integracije – izvještaj za 2013. godinu*. Zagreb: Centar za mirovne studije.

Đurđević, Ranka, Martina Podboj. 2017. Izbjeglice kao posebna kategorija učenika inog jezika. U: *Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku*, 45 (3-4): 245–261.

Granić, Jagoda. 2012. Hrvatski kao 24. službeni jezik Europske Unije. U: *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 5 (5): 333–335.

Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1. 2013. Grgić, Ana, Milvia Gulešić Machata, Iva Nazalević Čučević (gl. ur.). Zagreb: FF press.

Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2. 2015. Gulešić Machata, Milvia, Ana Grgić (gl. ur.). Zagreb: FF press.

Hrvatski A2: Opisni okvir referentne razine A2. 2017. Grgić, Ana, Milvia Gulešić Machata (gl. ur.). Zagreb: FF press.

Jelaska, Zrinka i dr. 2005. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jurković, Rahela. 2018. The Integration of Refugees into Croatian Society. Ethnographies of Exercising Rights. U: *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 48 (41): 102–121.

Kosi, Dunja, Anamarija Kovač. 2015. *Put bez povratka – Integracija stranaca i azilanata pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo*. Katedra za upravnu znanost: Pravni fakultet Zagreb.

Lalić Novak, Goranka, Radojka Kraljević. 2014. *Priručnik za edukatore – Zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata*. Zagreb: Hrvatski Crveni križ.

Leskovar, Ema, Krunoslav Pranjić. 1962. Tečaj hrvatskosrpskog jezika po globalno-strukturalnoj audio-vizuelnoj metodi. U: *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 10 (4): 121–124.

Matijević Maja, Milvia Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier. 2020. Nazivlje u području ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Matijević Maja, Josip Mihaljević. 2020. Mrežne igre prilagođene arapskim govornicima kao potpora učenju hrvatskoga. U: *HINIZ – Hrvatski inojezični. Croatian L2* (ur. Zrinka Jelaska, Igor Marko Gligorić). Zagreb – Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo, Institut für Slawistik, Universität Klagenfurt.

Medved Krajnović, Marta. 2010. *Od jednojezičnosti do višejezičnosti: Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom*. Zagreb: Leykam international.

Milardović, Anđelko. 1990. Politologija migracija. U: *Politička misao: časopis za politologiju*, 27 (4): 122–135.

Miloš, Irena. 2017. Znanje jezikā i znanje o jezicima. U: *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, 4 (3): 14–17.

Pasini, Dinka. 2015. Nema identiteta bez jezika. U: *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, 2 (3): 15–16.

Perić, Katarina, Marina Merkaš. 2020. Iskustva i prilagodba djece izbjeglica u Hrvatskoj. U: *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 161 (1-2): 123–140.

Sisgoreo, Tajana. 2017. *Integracija iz perspektive azilanata*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Šeneta, Antonija. 2019. *Pravo na obrazovanje djece izbjeglica integriranih u zagrebačku osnovnu školu*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Tadić, Jure, Filip Dragović, Tonči Tadić. 2016. Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. U: *Policija i sigurnost*, 25 (1/2016): 14–42.

Tecilazić Goršić, Ana. 2017. Socijalna integracija azilanata i izbjeglica u hrvatsko društvo. U: *Ljetopis socijalnog rada*, 24 (3): 437–451.

Vrandečić, Rea. 2019. *Barijere suradnji škole i obitelji tražitelja azila i azilanata*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje. 2005. Zagreb: Školska knjiga.

Župarić-Iljić, Drago, Dubravka Mlinarić. 2015. Strani maloljetnici bez pratnje u Republici Hrvatskoj: problematika učenja jezika i obrazovanja. U: *Migracijske i etničke teme*, 31 (3): 333–363.

Mrežni izvori:

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) <https://www.zakon.hr/z/798/Zakon-o-me%C4%91unarodnoj-i-privremenoj-za%C5%A1titi> (pristupljeno: 15. srpnja 2021.)

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20) <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> (pristupljeno: 15. srpnja 2021.)

Zakon o strancima (NN 133/20) <https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima> (pristupljeno: 15. srpnja 2021.)

Zakon o hrvatskom državljanstvu (NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19) <https://www.zakon.hr/z/446/Zakon-o-hrvatskom-dr%C5%BEavljanstvu> (pristupljeno: 15. srpnja 2021.)

Pravilnik o polaganju ispita iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnog pisma u postupku odobrenja stalnog boravka (NN 121/2012) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_11_121_2636.html (pristupljeno: 22. lipnja 2021.)

Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske (NN 89/2008) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_89_2847.html (pristupljeno: 26. lipnja 2021.)

Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante (NN 129/2009) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_10_129_3178.html (pristupljeno: 26. lipnja 2021.)

Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik (NN 151/2011) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_151_3143.html (pristupljeno: 28. lipnja 2021.)

Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih (NN 100/2012) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_09_100_2220.html (pristupljeno: 28. lipnja 2021.)

Pravilnik o provođenju pripremne i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika (NN 15/2013) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_15_252.html (pristupljeno: 28. lipnja 2021.)

Odluka o Programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo (NN 154/2014) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_154_2920.html (pristupljeno: 28. lipnja 2021.)

Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva (NN 6/2021) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_01_6_124.html (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva (NN 118/2012) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_118_2563.html (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Ad Hoc Centar za poduke i prevoditeljstvo. Europska jezična mapa. <https://www.adhoc.hr/europska-jezicna-mapa/> (pristupljeno: 22. lipnja 2021.)

Bošković, Zlatana, Antonia Dražić, Marija Kapular, Sandra Pastva, Valentina Popek. *Definiranje pojmova migranti, azilanti, prognanici i izbjeglice*. Integracija u Republiku Hrvatsku. <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/727-definiranje-pojmova-migranti-azilanti-prognanici-i-izbjeglice> (pristupljeno: 18. lipnja 2021.)

Centar za mirovne studije, GOOD Inicijativa, Inicijativa Dobrodošli. 2017. *Uključivanje djece izbjeglica u hrvatski odgojno-obrazovni sustav*. Policy brief. <http://oz.goo.hr/wp-content/uploads/2017/10/2017-OZ-Obrazovanje-djece-izbjeglica-Policy-brief.pdf> (pristupljeno: 10. srpnja 2021.)

Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik https://croaticum.ffzg.unizg.hr/?page_id=4676&lang=hr (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Centar za mirovne studije. 2016. *Ne-funkcionalna integracija za izbjeglice. Što sve država nije učinila za izbjeglice?* Policy brief. https://www.cms.hr/system/publication/pdf/81/POLICY_BRIEF_CENTRA_ZA_MIROVNE_STUDIJE_to_dr_ava_nije_u_inila_za_izbjeglice.pdf (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Europa.eu. O Europskoj uniji. Moto EU-a. https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_hr (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

Europa.eu. O Europskoj uniji. Zemlje. https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_hr (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

Europska komisija. 2013. Memorandum. MEMO/13/825. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_13_825 (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

Europska komisija. Jezična raznolikost. https://ec.europa.eu/education/policies/linguistic-diversity_hr (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

EUR-Lex. Rezolucija Europskog parlamenta od 11. rujna 2013. o ugroženim europskim jezicima i jezičnoj raznolikosti u Europskoj uniji (2013/2007(INI)). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52013IP0350> (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

Erasmus+ DEAL Project. Razvoj pismenosti i učenje jezika za učenike mlađe dobi u nepovoljnom položaju. <https://project-deal.eu/> (pristupljeno: 20. lipnja 2021.)

Filozofski fakultet u Osijeku. Program "Učenje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma za strance" i ispit. <https://www.ffos.unios.hr/program-ucenje-hrvatskoga-jezika-i-latinicnoga-pisma-za-strance-i-ispit> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Filozofski fakultet u Osijeku. Zimska škola hrvatskoga jezika i kulture. <https://www.ffos.unios.hr/hrvatski/zimska-skola-hrvatskoga-jezika-i-kulture> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Filozofski fakultet u Rijeci. Riječka kroatistička škola. <http://rks.ffri.hr/hr/tecajevi.html> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Filozofski fakultet u Splitu. Centar za hrvatske studije u svijetu. https://www.ffst.unist.hr/centri/centar_za_hrvatske_studije_u_svijetu# (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

G. G. 2019. *U tri godine HZZ niti jednog azilanta nije uputio na tečaj hrvatskog jer – nema gdje*. Faktograf.hr <https://faktograf.hr/2019/11/15/u-tri-godine-hzz-niti-jednog-azilanta-nije-uputio-na-tecaj-hrvatskog-jezika-nema-gdje/> (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Grce, Mirjana. 2021. *'Sve je veći interes za učenje hrvatskog jezika u mnogim dijelovima svijeta. I to ne samo kod potomaka iseljenika'*. Novi list. https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/sve-je-veci-interes-za-ucenje-hrvatskog-jezika-u-mnogim-dijelovima-svijeta-i-to-ne-samo-kod-potomaka-iseljenika/?meta_refresh=true (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1249> (pristupljeno: 18. lipnja 2021.)

Hrvatski jezični portal <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno: 16. lipnja 2021.)

Hrvatski pravni centar. Hrvatski sustav azila u 2016. Nacionalni izvještaj. <https://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2018/06/Nacionalni-izvjestaj-o-sustavu-azila-2016.pdf> (pristupljeno: 2. srpnja 2021.)

Hrvatski pravni centar. Hrvatski sustav azila u 2017. Nacionalni izvještaj. <https://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2018/10/Nacionalni-izvjestaj-o-sustavu-azila-2017.pdf> (pristupljeno: 2. srpnja 2021.)

Hrvatski pravni centar. Hrvatski sustav azila u 2018. Nacionalni izvještaj. <http://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2019/09/Hrvatski-sustav-azila-u-2018.pdf> (pristupljeno: 2. srpnja 2021.)

Hrvatski pravni centar. Hrvatski sustav azila u 2019. Nacionalni izvještaj. <http://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2020/10/Hrvatski-sustav-azila-u-2019.pdf> (pristupljeno: 2. srpnja 2021.)

Hrvatska riječ. 2017. *Integracija i asimilacija*. <http://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A25058/Integracija-i-asimilacija/> (pristupljeno: 18. lipnja 2021.)

HR4EU.hr <https://www.hr4eu.hr/> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Jelaska, Zrinka. 2015. *Ini hrvatski jezik i identitet – od stranoga do nasljednoga govornika*. Zagrebačka slavistička škola, 44. seminar. Hrvatski plus. <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=2319&naslov=ini-hrvatski-jezik-i-identitet-od-stranoga-do-nasljednoga-govornika> (pristupljeno: 16. lipnja 2021.)

Marušić, Andrej. 2017. *Ustanova za obrazovanje odraslih Dante uspješno je provela tečaj strukovnog hrvatskog jezika za migrante*. Europska komisija. <https://epale.ec.europa.eu/hr/content/ustanova-za-obrazovanje-odraslih-dante-uspjesno-je-provela-tecaj-strukovnog-hrvatskog-jezika> (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Ministarstvo unutarnjih poslova. Stranci. <https://mup.gov.hr/stranci-281595/281595> (pristupljeno: 22. lipnja 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. 2021. Informacija o tečajevima hrvatskog jezika i prijevoda diploma i svjedodžbi za osobe sa statusom azilanta ili osobe pod supsidijarnom zaštitom. <https://mzo.gov.hr/vijesti/informacija-o-tecajevima-hrvatskog-jezika-i-prijevida->

diploma-i-svjedodzbi-za-osobe-sa-statusom-azilanta-ili-osobe-pod-supsidijarnom-zastitom/4166 (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Naglić, Marta, Nikolina Galić, Ivana Premužak, Iva Paljar, Dorotea Petrić. *Prava migranata*. Integracija u Republiku Hrvatsku. <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/729-prava-migranata> (pristupljeno: 19. lipnja 2021.)

Orešić, Boris. 2019. *Žele naučiti hrvatski jezik, a ne znaju ni latinicu*. Jutarnji.hr <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zele-nauciti-hrvatski-jezik-a-ne-znaju-ni-latinicu-reporteri-jutarnjeg-posjetili-su-jedinstveni-tecaj-opismenjavanja-azilanata-8438441> (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Prokl-Predragović, Martina. 2018. *Završen prvi tečaj hrvatskog jezika za integraciju izbjeglica: Tečaj hrvatskoga jezika sa svrhom promicanja kulture susreta*. Vatican News. <https://www.vaticannews.va/hr/crkva/news/2018-07/završen-prvi-tecaj-hrvatskog-jezika-za-integraciju-izbjeglica.html> (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

PSD. 2015. *Stranci masovno uče hrvatski u Splitu; Talijan Luca: Govorim ikavicom, a mojim prijateljima je to čudno i smiješno*. Slobodna Dalmacija. <https://slobodnadalmacija.hr/split/stranci-masovno-uce-hrvatski-u-splitu-talijan-luca-govorim-ikavicom-a-mojim-prijateljima-je-to-cudno-i-smijesno-272869> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Rogić, Ante. 2017. *Iz cijeloga svijeta dolaze u Zadar učiti hrvatski jezik*. Zadarski list. <https://www.zadarskilist.hr/clanci/28072017/iz-cijeloga-svijeta-dolaze-u-zadar-u-%C4%8Diti-hrvatski-jezik> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Sveučilište u Zagrebu. Online tečaj hrvatskoga jezika – HiT. <http://www.unizg.hr/suradnja/medunarodna-suradnja/ucenje-hrvatskoga-jezika-za-strance/online-tecajevi-hrvatskog-jezika-hit/> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

Sveučilište u Zadru. Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture Zoranićeva Arkadija. <https://kroatistika.unizd.hr/ljetna-skola-hrvatskoga-jezika> (pristupljeno: 12. srpnja 2021.)

UNHCR. *Konvencija i Protokol o statusu izbjeglica*. https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/konvencija_1951.pdf (pristupljeno: 19. 6. 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. 2013. Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za

razdoblje od 2013. do 2015. godine.
<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/30092013/Akcijski%20plan%20za%20uklanjanje%20prepreka%20u%20ostvarivanju%20pojedinih%20prava%20u%20podrucju%20integracije%20stranaca%20za%20razdoblje%20od%202013%20do%202015%20godine.pdf> (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. 2017. Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine.
<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf> (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Integracija osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u hrvatsko društvo.
<https://ljudskaprava.gov.hr/integracija-stranaca-u-hrvatsko-drustvo/643> (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Izvješća.
<https://ljudskaprava.gov.hr/pristup-informacijama/strategije-planovi-i-izvjesca/izvjesca/562> (pristupljeno: 5. srpnja 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Nacionalni programi.
<https://ljudskaprava.gov.hr/pristup-informacijama-16/strategije-planovi-i-izvjesca/nacionalni-programi-547/547> (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. 2019. Vodič kroz integraciju. Osnovne informacije za integraciju stranca u hrvatsko društvo. Zagreb: ACT Printlab d.o.o
https://civis-mundi.hr/wp-content/uploads/2021/01/Vodic-kroz-integraciju_HRVATSKI.pdf (pristupljeno: 29. lipnja 2021.)

Životopis autorice

Darija Pilski rođena je 13. ožujka 1997. godine u Zagrebu. Osnovnu i srednju školu (Upravnu školu Zagreb, smjer: upravni referent) završila je u Zagrebu. Godine 2015. upisuje jednopredmetnu kroatologiju na Fakultetu hrvatskih studija. Za vrijeme studiranja radila je razne studentske poslove. Od 2018. godine volontira na projektu *Knjižnicom do mature* u Gradskoj knjižnici Zagreb te zajedno s ostalim volonterkama i djelatnicama priprema i izvodi kviz za maturante iz hrvatskoga jezika i književnosti radi ponavljanja za državnu maturu. Od listopada 2020. godine u *Centru za mirovne studije* azilante i strance podučava hrvatski jezik. Školsku godinu 2020./2021. radila je kao pomoćnik u nastavi u jednoj zagrebačkoj osnovnoj školi. Na *14. Sesevskom virtualnom pjesničkom maratonu* objavljena joj je prva autorska pjesma. Primarni su joj interesi hrvatski kao ini jezik i podučavanje hrvatskoga jezika članovima ranjivih društvenih skupina.